

Digitaalisen talouden sääntelytarpeet ja sääntelyn kehittämistarpeet

Lausuntoyhteenveto 16.7.2015

Lausuntoyhteenveto 16.7.2015

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

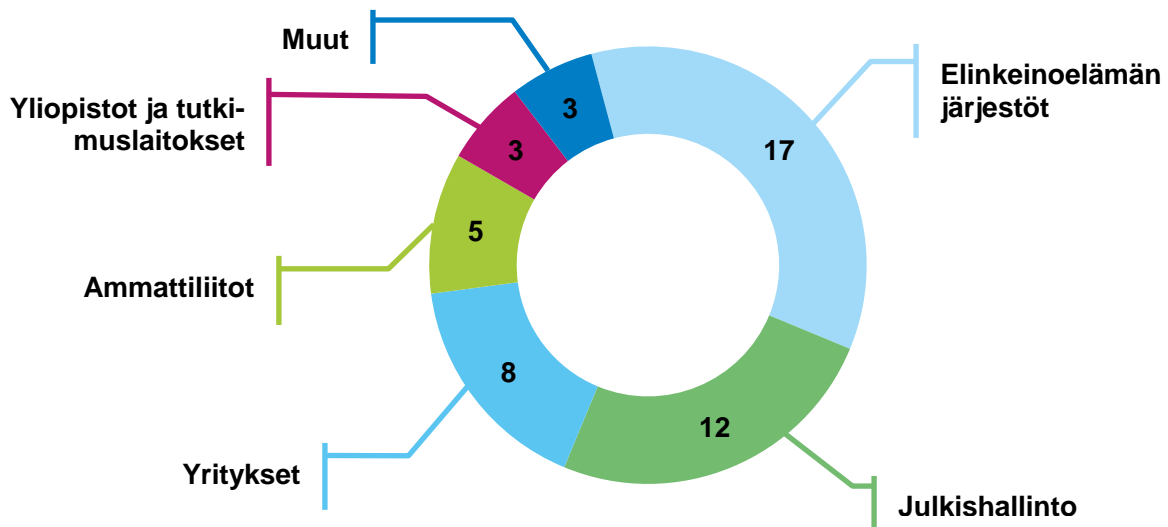
PL 5, 00531 Helsinki • Puhelin 029 505 3000 • Faksi 09 8764 398 • kirjaamo@kkv.fi • www.kkv.fi

Sisällys

1. Saapuneet lausunnot	3
2. Lausunnonantajien yleiset huomiot	3
2.1 Hallitusohjelmasta ja EU:n sääntelypolitiikasta	3
2.2 Viranomaisten asemasta ja toimintatavoista	12
3. Lausunnonantajien yksityiskohtaiset huomiot.....	17
3.1 EU:n DSM-strategiassa huomioidut säädökset ja säädöshankkeet	17
3.2 Muut EU-säädökset	31
3.3 Lakisäädökset	32
3.4 Alemman tasoiset säädökset.....	43
3.5 Viranomaiskäytännöt	43

1. Saapuneet lausunnot

Kilpailu- ja kuluttajavirasto selvitti yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa digitaalisen talouden sääntelytarpeita ja sääntelyn kehittämistarpeita. 8.5.2015 lähetettyyn lausuntopyyntöön saapui 48 vastausta, jotka jakautuivat seuraavasti:

Lausunnoissa tuotiin monipuolisesti esiin näkökulmia digitalisaatioon, sääntelyyn ja globalisaatioon. Näkemyksiä voidaan hyödyntää sekä hallitusohjelman yhteydessä että kilpailu- ja kuluttajapolitiikan suunnittelussa.

Hallitus nimesi 23.6.2015 ministeriryhmät hallitusohjelman strategisille tavoitteille sekä reformikokonaisuudelle. Yksi hallituksen kärkitavoitteista on ”digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen”, jota varten on perustettu toimintatapojen uudistamisen ministerityöryhmä. Tavoitteeseen liittyviä kärkihankkeita ovat mm. julkisten palvelujen digitalisointi, digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristön rakentaminen sekä säädösten sujuvoittaminen.

2. Lausunnonantajien yleiset huomiot

2.1 Hallitusohjelmasta ja EU:n sääntelypolitiikasta

Akava ry pitää tärkeänä yleisenä lähtökohtana neutraalisuutta puhtaasti perinteisen liiketoiminnan ja digitaalisen liiketoiminnan sekä toisaalta kansallisen ja EU:n sisämarkkinoilla tapahtuvan digitaalisen liiketoiminnan välillä. Sääntelyn neutraalisuutta tulisi tavoitella kaikilla sääntelyn tasoilla.

Asiakkuusmarkkinointiliiton (ASML) mukaan digitaalinen elementti on läsnä kaikessa liiketoiminnan arvoketjussa. Ei ole erillistä digitaalitaloutta. Kaikki liiketoiminta on yhä selkeämmin palveluliiketoimintaa. Purettavan ja muutettavan sääntelyn allokointi on tärkeää – ja itse se purkaminen. Vielä olennaisempaa on päästä jatkumoon, jossa ei luoda enää esteitä. Koko sääntelyn

rooli ja rakenne pitää arvioida uudelleen. Jatkumo pitäisi saada enemmän kehysluonteiseksi. Ei voi eikä saa olla niin, että tilannetta ruvetaan hahmottamaan, kun EU-säädöksen implementointi lähestyy tai EU-hanke käynnistyy. Viranomaisten ja eri sidosryhmien tulee taipua uudenaikaiseen avoimeen yhteistyöhön, jossa osaaminen päivittyy ja välittyy joka päivä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n (EK) mukaan tavoitteena tulisi olla yksinkertainen ja nykyistä kevyempi sääntely-ympäristö, joka takaa digitaalisen talouden eri toimijoille tasaveroiset pelisäännöt. Tähän tulisi pyrkiä karsimalla nykyistä sääntelyä ja siirtymällä erityissääntelystä kohti yleissääntelyä. Sääntelyn tulisi olla teknologianeutraalia ja joustavasti sovellettavissa. Sääntelyn tulisi määrittää tavoitteet ja periaatteet, ei keinoja näiden saavuttamiseksi. EK toteaa, että merkittävästä osasta digitaalista liiketoimintaa koskevasta sääntelystä päätetään EU-tasolla. Komissio on julkistanut osana digitaalisten sisämarkkinoiden strategiaa sääntelysuunnitelman, jonka aloitteita on tärkeä valmistella sekä EU:n komissiossa että kansallisesti avoimesti paremman sääntelyn periaatteiden mukaisesti ja arvioida sekä sisämarkkinaesteiden poistamisen että sääntelyn aineellisen sisällön näkökulmasta.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) mukaan teollinen internet on osa digitaalista tulevaisuuttamme. Niinpä asioita tulisi tarkastella myös autonomisesti kommunikoivien laitteiden ja koneiden välisen viestinnän näkökulmasta. Tästä näkökulmasta, ja ehkä yleisemminkin, koko digitaalisten sisämarkkinoiden käsite tulee ehkä kyseenalaiseksi tai ainakin vaikeasti sovellettavaksi.

Euroclear Finland Oy:n mukaan digitaalisten sisämarkkinoiden kehittymisen olennainen mahdollistaja on tiedon keräämiseen, välittämiseen, käyttämiseen ja luovuttamiseen edellytykset luova sääntely. Olennaista on määritellä uudelleen tietovarantojen hallinnoinnin ja käytön peruseriaatteet, joiden varaan niin yksityiset kuin julkiset toimijat voivat perustaa omat suunnitelmansa ja palvelunsa. Valtuuksiin ja avoimiin rajapintoihin ja standardeihin liittyviä palveluita on tarve kehittää tiedon käyttäjien ehdoilla. Sääntelyä muutettaessa on keskeisen tärkeää, että kansalaisten tietoja koskevat tietoturva-vaatimukset ovat ja pysyvät korkealla tasolla. EU:n sisämarkkinoiden kannalta on erittäin tärkeää, että eri EU-maista olevilla yrityksillä on mahdollisuus saada digitaaliset tiedot samalla tavalla kuin kotimaisilla yrityksillä. Keskeisen tärkeää olisi myös, että Suomi edesauttaisi kehitystä, jonka perusteella EU-maiden rekisteritiedot olisivat avoimesti saatavilla suomalaisten yritysten käyttöön ja että suomalaisten yritysten toimintamahdollisuudet muissa maissa olisivat samalla tasolla kuin kunkin maan kotimaisilla toimijoilla.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom Ry:n (FiCom) mukaan muutostekijä markkinoilla ovat OTT-palvelut (over the top -palvelut), jotka kilpailevat yksityiskohtaisesti sääntelyjen telepalveluiden käytön kanssa. Kilpailu tältä osin on kansainvälistä. Eurooppalaisen digitaalisen talouden kehitystä ei tule ohjata ensisijaisesti sääntelyn keinoin vaan pyrkiä käyttämään vaihtoehtoisia ja kevyempiä keinoja. Digitalisaation täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää osaltaan myös normien purkamista. Yksittäisten pykälien ja momenttien purkamisen rinnalla tulee huolehtia vahvan poliittisen ohjauksen toteutumisesta. Valtioneuvoston on otettava digitalisaation edistämiseksi vahva johtajuus.

Finanssialan keskusliiton (FK) mukaan julkisen tiedon ja avoimeksi soveltuvan datan käyttömahdollisuus on varmistettava. Julkisin varoin tuotettujen tietovarantojen avaaminen hyödyttää kansalaisten lisäksi yrityksiä ja mahdollistaa uutta liiketoimintaa.

Bo Haraldin mukaan esteiden raivaamista ja uusien käytäntöjen edistämistä tarvitaan sekä kaupallisessa että siihen saumattomasti liittyvässä hallintoprosessidimensiossa. Tehtävä on vaativa, koska verkottuneessa taloudessa tarvitaan laaja kirjo toimijoita mukaan. Ilman selkeätä ja konkreettista kansallista tahtotilaa ja toimijoiden sitouttamista tarvittavat kokonaisuudet etenevät liian hitaasti – jos ollenkaan. Verkkolaskutukseen pohjautuva reaaliaikainen automaattinen kirjanpito parantaa radikaalisesti sekä talouden että riskien hallintaa. On varmistettava, että tästä syntyvä strukturoitu data on mahdollisimman laajasti käytettävissä. Tämä on myös luonnollinen ja tärkeä tilaisuus edelleen laajentaa esimerkiksi taloushallintoalan pilvipalveluvientiä (mm verkkolaskuoperaattorit, tilitoimistot). Olennaista on viedä konkreettisia hankkeita päättäväisesti maksimaaliseen käyttöön asti – varsinkin koska uudet palvelut useimmiten muodostavat alustoja seuraaville. Liian paljon aikaa menee laajojen selvitysten tekemiseen – liian vähän käytännön toteuttamiseen. Lausunnossaan Harald on esittänyt listan tarvittavista toimenpiteistä.

IPR University Centerin mukaan lainsäädännöllä ei tulisi rakentaa tarpeettomia esteitä digitalisoitumisen tielle vaan pyrkiä edistämään Suomen kilpailukykyä niin EU:n sisämarkkinoilla kuin maailmanlaajuisesti lisäämällä ennakoitavuutta ja edistämällä digitaalisia markkinoita. Teknologianeutraalisuuden periaate on tässä suhteessa tärkeä. Rajojen poistaminen sisämarkkinoilta ei voi tapahtua pelkästään yhdellä oikeudenalalla (esimerkiksi tekijänoikeuslainsäädännössä), jos samalla rajat säilytetään toisella siihen vahvasti sidoksissa olevalla alalla (kuten toimilupajärjestelmässä), koska tällöin kilpailu voi vääristyä huomattavasti. Sen sijaan on kuviteltavissa tilanne, jossa sisämarkkinoiden maantieteelliset rajat poistetaan kokonaan niin tekijänoikeudessa, toimilupajärjestelmässä kuin muillakin oikeudenalalla ja kilpailu tältä osin vapautetaan täydellisesti. Markkinoiden segmentointi ei tapahtuisi enää ensisijaisesti maantieteellisesti vaan vaikkapa erilaisten ylikansallisten kuluttajaryhmien mukaan. Tämä olisi suuri muutos niin kilpailutilanteen kuin esimerkiksi alan vakiintuneiden rahoitusjärjestelyiden suhteen.

Kauppan liiton mukaan EU:n tulisi ensisijassa pyrkiä mahdollisimman täydelliseen sääntelyn harmonisointiin ja implementointiin valvontaan digitaalisilla sisämarkkinoilla. Sisämarkkinoilla tulee taata kaikille yrityksille tasapuolinen toimintaympäristö. Harmonisaatio tulisi viedä niin pitkälle, ettei yritys voi saada sääntelystä johtuvaa liiketoimintahyötyä ainoastaan sijoittumalla tiettyyn EU:n jäsenvaltioon.

Keskuskauppakamarin mukaan Suomen tulee luoda digitaalista kehitystä tukeva liiketoimintaympäristö. Tämä ei tarkoita vain edellytysten turvaamista tietoverkkojen ylläpitämiselle ja rakentamiselle, vaan myös siitä huolehtimista, että tieto voi vapaasti virrata Suomen ja EU:n rajojen yli. Tavoitteena tulee olla, ettei sähköistä liiketoimintaa ylisäännellä, vaan alan annetaan kehittyä liiketoimintalähtöisesti ja markkinaehtoisesti. Sääntelyn tulisi olla teknologianeutraalia. Tavoitteena tulee olla yksinkertaisempi ja nykyistä kevyempi sääntely-ympäristö, jolla taattaisiin eri toimijoille samanlaiset toimintamahdollisuudet. Lakeja valmisteltaessa tulee aina arvioida, onko sääntely tarpeen vai olisiko itsesääntely sopiva ja riittävä ratkaisu. Lisäksi erityissääntelyn

sijaan tulee pyrkiä yleissääntelyyn. Suomalaisten yritysten on voitava toimia yhtäläisillä edellytyksillä muiden EU-maiden yritysten kanssa. Suomalaisia yrityksiä ei tule velvoittaa raskaammalla lainsäädännöllä kuin muita eurooppalaisia tai kansainvälisiä yrityksiä. Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että direktiivejä implementoitaessa pidäytään kaikesta ns. Suomi-lisän säätämisestä.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan liikennealan kehitystä haittaa se, että sääntely on liikennemuotokohtaista ja säädökset edustavat eri aikakausia. Suurin osa liikennealan säädöksistä tulee Euroopan unionista ja kansainvälisistä järjestöistä (IMO, ICAO ja UNECE), mikä osaltaan on johtanut eri liikennemuotojen toisistaan poikkeavaan sääntelyyn ja toisaalta tekee sääntelyn muuttamisesta hitaan prosessin. Liikenteen alalla kaikkiin palveluihin liittyen esteenä on

- Säännösten hajanaisuus. Liikenteen digitalisointia edistettäisiin luomalla yhdenmukaiset säännöt tiedolle, sen käytölle ja luovutukselle.
- Tarve säilyttää fyysisiä palveluverkostoja. Digitaalisuutta tulisi vahvistaa tekemällä vahva tunnistautuminen helpommaksi. Sähköisen asiointin mahdollistaminen tulisi nähdä ensisijaisena keinona ja toteutuksen tulisi koskea kaikkia kansalaisia.
- Epäselvät toimivaltuudet. Toimivaltuudet tulisi selkeyttää, ja lainsäädäntövalmisteluprosessia tulisi kehittää digitaaliseksi.
- Tietojen liiallinen käyttötarkoitussidonnaisuus. Viranomaisen saa käyttää tietoja vain niihin tarkoituksiin, joita varten sille on annettu niiden osalta toimivalta. Parannusehdotuksena tähän on tietojen avaaminen ja My Datan huomioiminen lainsäädännössä.

Yhdenmukainen eri liikennemuotoja koskeva rekisterilainsäädäntö olisi mahdollista toteuttaa liikennekaari-uudistuksella. Sen myötä mm. eri liikennemuotojen tietojen luovuttaminen voitaisiin toteuttaa yhdellä lainsäädäntökokonaisuudella. Tämä mahdollistaisi tietojen luovuttamisen yhtenäisin säännöksin.

Maa- ja metsätalousministeriön mukaan tietoteknisten rajapintojen avoimuus ja rajapintatiedon saatavuus on rajojen yli tapahtuvassa toiminnassa jäänyt kilpailuoikeuden yleisten periaatteiden mukaan ratkaistavaksi, jolloin yksittäisten kansainvälisten toimijoiden valta-asema on keskittänyt digitaalisia markkinoita. Tavoite julkisten aineistojen nykyistä paremmasta saatavuudesta ja rajat ylittävästä hyödynnettävyydestä ei helposti toteudu. Paikkatietoon perustuvan liiketoiminnan kasvu ei Euroopan Unionin digitaalisilla sisämarkkinoilla nykytilanteessa edisty. Keskeisten aineistojen laajempaa avaamista minimissään julkishallinnon tehostamisen ja sen palvelujen kehittämisen tarpeisiin tulisi edistää voimakkaasti, tarvittaessa lainsäädännön avulla. Avaaminen ei saisi kuitenkaan vaarantaa kerättävän tiedon laatua ja organisaatioiden toimintakykyä. Kaikkea tietoa ei ole kerätty verovaroin, vaan käytännössä esimerkiksi täysin kansalaisten luovuttamana, joukkoistettuna tietona. Luovuttajalleen henkilökohtaisesti tärkeän tiedon luovuttaminen muuhun kuin alkuperäiseen, esimerkiksi tutkimuksen tai tilastoinnin, käyttöön riskeräisi vapaaehtoisen tiedontuotannon sekä luovutetun tiedon laadun. Tietosuoja koskevan sääntelyn vaikeaselkoisuus ja monitulkintaisuus muodostavat selkeän hidasteen pyrittäessä avaamaan tiettyjä julkisen hallinnon tietovarantoja laajempaan käyttöön. Henkilön omien tietojen hal-

lintaan ja käyttöön tulisi löytää digitalisoinnin kehitystä edistäviä toimintamalleja ja tarvittaessa säädösmuutoksia.

MTV:n (MTV Oy ja Suomen Uutisradio Oy) mukaan digitaalisen markkinan kehittämiseen tarvitaan kansallinen strategia, johon kaikki toimijat sitoutuvat. Strategiassa tulisi tarkastella digitaalisen talouden sääntelyn tasoa ja tarvetta, oikeuksien hankinnan tehostamista ja valtion mahdollistamia tukimuotoja. Medialan digitalisaatiokehityksen yhtenä suurimpana haasteena on nykyäänäntelyn tiukkuus ja joustamattomuus. Eurooppalaiset audiovisuaaliset mediapalvelun tarjoajat ovat erittäin tiukasti säänneltyjä verrattuna kansainvälisiin kilpailijoihin. MTV kannattaa työ- ja elinkeinoministeriön tavoitetta ”toimintatapaneutraalista sääntelystä”, koska digitaalinen markkina ei juuri erotu fyysisestä markkinasta. Lineaarisen television erityissääntelystä on luovuttava ja alan on siirryttävä tehokkaaseen itsesääntelyyn. Myös sääntelyn valvontaa on pohdittava kriittisesti ja keskityttävä tarkoituksenmukaiseen ja digitaalista liiketoimintaa mahdollistavaan, kaikkia toimijoita kohdistuvaan tasavertaiseen valvontaan. Euroopan moniarvoisuuden on jatkossakin oltava EU:n pääperiaate, josta ei pidä tinkiä. Suomen on varottava, etteivät (DSM) strategia tavoitteet vaikeuta suomalaisten kansallisten toimijoiden mahdollisuuksia harjoittaa liiketoimintaa valitsemillaan markkina-alueilla.

Nokia Oyj tukee komission digitaalisen sisämarkkinastrategian tavoitteita. Euroopan digitaalisten sisämarkkinoiden jäykkyys on merkittävä kilpailukykyongelma. EU:ssa yritykset törmäävät yhä kansallisiin rajoihin, Pekka Ala-Pietilän vetämän ICT2015-työryhmän vuonna 2013 julkaisussa raportissa ”21 polkua kitkattomaan Suomeen” tätä kuvataan byrokratiamauriksi. Suomen tulisi välttää EU-säädösten päälle tulevaa kansallista sääntelyä. Ala-Pietilän työryhmän raportin suositusten toimeenpanoa tulisi myös jatkaa yhden vastuuministerin johdolla ja toteutumista olisi seurattava valtioneuvostosta käsin. Digitaalinen sisämarkkinastrategia vaatii toteutuakseen nopeiden tietoverkkojen saatavuutta. Investointeja tulee kannustaa kaikin mahdollisin keinoin. Silloin kun laajakaistayhteyksiä tuetaan julkisin varoin, tulisi rahoituksen olla teknologianeutraalia. Sektorikohtaisesta ex ante -sääntelystä tulisi siirtyä kohti symmetristä sääntelyä, jossa samansäältöisiä palveluita kohdellaan tasapuolisesti. Suomen tulee ottaa edelläkävijärooli 700 MHz taajuuksien lisensoimiseksi suunnitellusti mobiiliin laajakaistan käyttöön vuonna 2017. Suomen on varattava myös riittävästi testitaajuuksia suomalaisen tietoliikennetekniikan tuotekehitysklusterin kilpailukyyn turvaamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan pyrkimys sellaisen sääntelyn tai soveltamiskäytäntöjen poistamiseen, jotka selvästi estävät tai vaikeuttavat digitaalista liiketoimintaa, on oikeasuuntainen. Samalla on kuitenkin todettava, että on olemassa sääntelyä, joka palveluiden tarjoajien tai niiden käyttäjien näkökulmasta katsottuna estää tai vaikeuttaa digitaalista ja muutakin liiketoimintaa, mutta jolla on jokin muu, esimerkiksi yhteiskunnan yleisen toiminnan ja turvallisuuden, lastensuojelun taikka terveyden ja hengen suojaamisen kannalta tärkeä ja hyväksyttävä syy. Erityisesti kulttuurin ja taiteen toimialojen osalta voidaan todeta, että kaikki digitaalisen liiketoiminnan esteet eivät suinkaan liity säädöksiin, niiden soveltamiskäytäntöihin tai viranomaisten menettelytapoihin. Osa esteistä liittyy selvästi digitaalisen liiketoiminnan toimijoiden osaamisen tai näkemyksen puutteeseen. Jotta digitaalinen liiketoiminta kasvaisi, tarvitaan mm. kansainvälisten hyvien käytäntöjen selvittämistä sekä koulutusta tekijänoikeuksien hyödyntämisestä digi-

taalisessa liiketoiminnassa ja lisensioinnissa. Ministeriön arvio on, että suurimmat yritysten kohtaamat esteet sisämarkkinoilla johtuvat tekijänoikeuslainsäädännöissä olevista eroista, markkinarakenteista, jotka suoraan tai välillisesti vaikeuttavat lisensiointia, sekä puutteista oikeuksien hallinnointiin liittyvissä tiedoissa tai näiden tietojen käsittelyssä.

Palvelualuejen ammattiliitto PAM ry:n mukaan olennainen osa monikanavaisuutta on myymäläverkon, verkkokaupan, tuotekatalogien, mobiilipalveluiden ja asiakaspalvelun muodostama kokonaisuus. Aivan olennaista on panostaa työntekijöiden osaamisen ja koulutuksen kehittämiseen, jotta myyntityössä tarvittava teknologia ja digitaaliset sovellukset pystytään hyödyntämään täysimääräisesti. Asiakkaiden näkökulmasta kotimaisessa verkkokaupassa suurimmat esteet eivät liity sääntelyyn, vaan epäilyksiin tuotteiden laadusta ja toimitusvarmuudesta. Ostamisen esteet hieman muuttuvat, mikäli ostoksia tehdään yli maarajojen, jolloin maksuvarmuus ja kuluttajariitamenettelyt nousevat suurempaan rooliin. Sääntelyä kehitettäessä on huomioitava, että verkko- ja kivijalkakaupan yhteys on kiinteä, eikä sääntelyllä tulisi asettaa toimijoita eriarvoiseen asemaan. Erilaiset yhteiskunnalliset velvoitteet, kuten pullojen ja muovien kierrätys, sähköromun ja pakkausjätteen vastaanottaminen tai ikärajavalvottavat tuotteiden omavalvonta ovat jatkossakin osa kaupan vastuullista toimintaa, mutta verkkotoimijat pääsevät tällä hetkellä huomattavasti kevyemmin velvoittein. Uusia toimintoja suunniteltaessa on löydettävä tasapaino, jossa erilaiset toimijat kantavat vastuunsa. Digitalisaation tuoman työtapojen muutosten myötä on syytä huomioida, että työ muuttuu ja jakautuu hyvin toimialakohtaisesti. Digitaalisten sisämarkkinoiden kehittyessä on todennäköistä, että tuotanto- ja toimitusketjut pidentyvät ja leviävät yhä enemmän maiden rajojen yli. Tämän myötä yksittäisen työntekijän työpanoksen tuottavuus ja työpanoksen yhteys arvonlisään on vaikeampi havaita. Tällöin yrityksen tuottavuuden ja sen myötä tuloksen paraneminen ei välttämättä näyttäyty työntekijöiden parantuneina ansioina, mikäli hyödyt kasaantuvat johonkin toiseen tuotantoketjun portaaseen. Digitaalisten markkinoiden kehittyessä on siten kiinnitettävä erityistä huomiota myös työntekijöiden ansiokehitykseen. Työn tuottavuuden mittaamiselle pitkissä alihankintaketjussa tulisi löytää malleja ja tarkkoja mittareita, jotta työntekijöiden ansiokehitys seuraisi työnantajayrityksen tuottavuuskehitystä.

Palvelualuejen työnantajat PALTA ry:n mukaan Suomen ja EU:n tulee olla digitaloudessa kilpailukykyinen globaalisti. "Haastajat" tulevat EU:n ulkopuolelta. Suomen tulee valvoa aktiivisesti EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden kehittymistä siten, ettei kansallisten toimijoiden toimintaedellytykset ja globaali kilpailukyky heikkene. Viestintäalan sääntelyssä ja taajuuspolitiikassa tulisi kannustaa kaikin keinoin investointeihin. Nykyinen tekijänoikeuksien hallinnointi kahdessa ministeriössä (OKM ja TEM) ei tue aineettomiin oikeuksiin perustuvan liiketoiminnan kansainvälistä kehitystä. Tekijänoikeusasiat tulisi keskittää yhteen ministeriöön. Digitalisaation edistämisen ja kansainvälisen kasvun kannalta oikea ministeriö olisi TEM.

Sanoma Oyj:n mukaan tiedon (sis. henkilötiedot) hyödyntämisen ja tietoon ja sen analysointiin perustuvan digitaalisen liiketoiminnan kehittäminen ja kaupallistaminen (ml. kansainvälistäminen) edellyttää viranomaisilta nykyistä avoimempaa ja aktiivisempaa otetta ymmärtää tiedon merkitys digitaalisen palveluliiketoiminnan ja ratkaisujen kehittämisessä.

Sisäministeriön poliisiosaston mukaan digitaaliseen liiketoiminnan ympäristöön liittyvät myös poliisin tutkinnalliset vaatimukset, koska se todennäköisesti edellyttää rikostutinnan tutkintakeinojen ulottamista ja mahdollistamista tuossa ympäristössä.

Suomen pankin mukaan kansallisesti tarkastellen maksamiseen ja digitaalisen liiketoiminnan kehittämiseen yleisimmin liittyvä keskeinen heikkous on helppokäyttöisten ja turvallisten sähköisten tunnistamisvälineiden ja -tapojen puute. Suomessa tulisi pikimmiten toteuttaa sellainen kansalaisten digitaalinen identiteetti, joka aidosti tukee heidän toimintaansa digitaalisessa ympäristössä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n (SAK) mukaan digitalisaatio vaikuttaa nykyään kaikkeen toimintaan ja kaikkien yhteiskunnan jäsenten toimintaedellytyksiin. Yhä useampi toiminta on eri syistä siirretty tai siirretään digitaaliseen muotoon, jolloin digitalisaatiolla on erityinen merkitys kansalaisten oikeuksien toteutumisen ja yhdenvertaisen kohtelun kannalta. Yleisperiaatteena tuleekin olla, että kaikkia digitalisaatioon liittyviä lakihankkeita ja niiden vaikutuksia arvioidaan paitsi yritysten näkökulmasta niin myös esimerkiksi työntekijäasemassa olevien ja kansalaisten näkökulmasta. Digitalisointia koskevan lainsäädännön valmistelussa tulisi pyrkiä tekniikka-, ohjelma- ja järjestelmäsidonnaisesta ajattelutavasta kohti digitalisoinnilla tavoiteltavia hyötyjä. Lainsäädäntöä valmisteltaessa tulisi myös kuulla mahdollisimman laajasti eri viiteryymiä. Työelämässä suurimmat ongelmat liittyvät erityisesti tietosuojakysymyksiin, esim. terveydentilatietojen ja viestinnän luottamuksellisuuden säilyttämiseen, sekä työntekijöiden oikeuksiin ylipäättään työsuhteessa tehtävässä työssä. Nämä tulee valmistella kolmikantaisesti.

Suomen Yrittäjien mukaan Suomen on oltava etulinjassa tukemassa sellaisia muutoksia, jotka antavat toimijoille mahdollisuuden hyödyntää digitaalisten sisämarkkinoiden luomia mahdollisuuksia. Hallitusohjelmassa esitetyt tavoitteet ovat kannatettavia. Pk-yritykset eivät vielä käytä digitaalisia palveluja kovin laajasti, mutta aikovat ottaa käyttöön enenevässä määrin esim. pilvipalveluita ja verkkokauppaa yrityksen myynnissä. Digitalisaation osalta sääntely ei saisi olla itseisarvo. Digitaalisen teknologian kehitys on niin nopeaa, että kapea-alainen ja yksityiskohtainen sääntely saattaa olla jo voimaan tullessaan vanhentunutta. Sääntelyä olisi luotava vain, jos sille on aitoa tarvetta. Jotta sääntely ei estäisi uudenlaisten innovaatioiden syntyä, sen olisi oltava teknologianeutraalia. Sääntelyn olisi oltava yhdenvertaista ja se tarkoittaa käytännössä sitä, että myös digitaalisuutta koskeva sääntely pitää rakentaa ”pienet ensin” -periaatteen varaan. Elinkeinonharjoittajien oikeuksien ja velvollisuuksien on siten oltava samanlaiset riippumatta siitä, millä tavoin liiketoimintaa harjoitetaan. Suomalaisten yritysten toimintaedellytyksistä tulisi pitää huolta paitsi suhteessa toisiin suomalaisiin yrityksiin, myös suhteessa ulkomaalaisiin kilpailijoihin. Digitaalisessa maailmassa on tärkeää pyrkiä edistämään sellaisia käytäntöjä ja toimintatapoja, jotka edistävät kaikkien osapuolten, niin kuluttajien kuin elinkeinonharjoittajien luottamusta. Digitalisaatio vaikuttaa yhteiskunnan toimintoihin perustavanlaatuisella tavalla, minkä vuoksi on tärkeää, että sidosryhmäkeskustelua jatketaan aktiivisesti. On myös tärkeää, että kiinnitetään riittävästi huomiota laaja-alaiseen vaikutustenarviointiin.

Toimihenkilöjärjestö STTK:n mukaan Valtioneuvoston jo tekemät linjaukset biotaloudesta ja cleantechista kasvun kärkinä sekä metsätalousstrategia 2050 ja ICT2015 raportti ovat tärkeitä

virstanpylväitä uuden talouden edellytysten linjaamisessa. Suomen pitäisi samalla tarmolla tarttua robotiikan tarjoamiin mahdollisuuksiin. Tiedon hyödyntäminen liiketoiminnassa ja kansalaisten oikeus valvoa ja päättää omista tiedoistaan voivat olla ristiriidassa keskenään. Siksi on tärkeää toteuttaa kansallisen palveluarkkitehtuurin keskeiset elementit (palveluväylä, tunnistautuminen, roolit, valtuutusten hallinta).

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n (Teosto) mukaan suurimmat digitaalisen liiketoiminnan ongelmat eivät liity sääntelyyn tai kaupan esteisiin, vaan suomalaisten yritysten haluttomuuteen tai varovaisuuteen lähteä rajat ylittävälle tuotteiden ja palveluiden markkinoille. Kulttuurisen monimuotoisuuden periaatteen ja sitä tukevien toimien tulee Suomen näkökulmasta olla yksi digitaalisten sisämarkkinoiden avainkysymyksistä. Poliittisessa keskustelussa on punnittava tarkoin koko EU:n ja Suomen kansallisten etujen välistä tasapainoa. Kansallisen kulttuuritarjontamme monimuotoisuuden ja elinvoimaisuuden ylläpitäminen edellyttää vahvaa kulttuurituotannon klusteria. EU-tasolla Suomen tulisi korostaa kulttuuridiversiteetin merkitystä ja tavoitella siihen tukeutuvia kotimarkkinoitamme vahvistavia toimenpiteitä. Näitä ovat esim. mahdollisuus hyödyntää EU:n rahoitusohjelmia, yritysten verkostoitumisen edistäminen, Suomeen suuntautuvien investointien lisääminen sekä erilaiset vienninedistämistoimet.

Tietosuojavaltuutetun mukaan Suomessa on toimiva informaatio-oikeudellinen säädöskehikko ja erinomaiset kansalliset rekisterit. Koulutusjärjestelmämme ei ole kyennyt reagoimaan selkeään osaamisvajeeseen. Maassamme vallitsee eri syistä huomattava informaatio-oikeudellinen osaamisvaje. Suomessa on poliittisesti, strategisesti ja operatiivisesti johtamisongelmia ja asennevaikeuksia. Paljon on tehty selvityksiä, mutta samalla maamme on menettänyt sitä etulyöntiasemaansa, joka sillä vuosituhannen alussa oli. Tähän on syynä poliittisen ohjausvoiman puuttuminen. Kilpailukyvyn kannalta vaarallinen on asenneongelma suhteessa kansalaisten tiedollista itsemääräämisoikeutta koskevaan perusoikeussääntelyyn. On EU:n ja kansallisen lainsäädäntömme vastaista edes ajatella, että tietosuojalainsäädäntö olisi digitaalisten markkinoiden este. DSM-hankkeen yhtenä lähtökohtana on, että komissio tulee vahvistamaan luottamusta digitaalisiin palveluihin ja niiden turvallisuuteen eritoten henkilötietojen käsittelyn osalta. Komission ajatus lähtee siitä, että harmonisoimalla tietosuojalait, samoin kuin kuluttajansuoja ja sopimusoikeudelliset normit, avataan markkinat kaikille eurooppalaisille. Suomessa luottamusta lisääviin toimiin ei ole eri syistä panostettu riittävästi. Jos arvioidaan kansallisia toimia luottamuksen edistämiseksi, lista ei ole kovinkaan pitkä. Kokemukset mm. tunnistusratkaisuista, sähköisestä äänestämisestä, identiteettivarkauksista, tietoturvaluotteista, jne. osoittavat, että digitalisoinnin horisontaalinen johtaminen kaipaa vahvistamista. Kehityspanostukset ovat valitettavan teknologialähtöisiä. Suomessa on edelleen siilomaiset rakenteet ja niitä tukevat sisäänrakennetut byrokraatit. Digitaalinen asiointialusta tulee olemaan, osin jo on, yhteiskuntamme perusinfrastruktuuria. On huolehdittava, ettei esim. kansallisessa palveluväylähankkeessa tehdä ratkaisuja, jotka miltään osin vaarantaisivat mahdollisuutemme kontrolloida ja kehittää itse infrastruktuuriamme.

AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry:n (Tuotos) mukaan rahoittaja-käyttäjätahoon nähden digitaalisten markkinoiden muut käyttäjätahot, kuten erilaisten alustojen, platformien tai palveluiden toteuttajat, eivät osallistu samalla tavoin tuotannon investointiin. Digitaalisten markkinoiden avainkysymys on näiden käyttäjien ('uudet käyttäjätahot') saaminen investoijien piiriin

sekä sellaisten järjestelmien tai keinojen kehittäminen, jolla myös nämä tahot osaltaan maksavat (tekijänoikeus)korvausta sisällön jatkoehdyntämisestä tai jakeluista uusilla kanavilla. Luova ala luo itse jatkuvasti uusia lisensoinnin muotoja. Tarvitaan kuitenkin myös lainsäätäjän väliin tuloa sekä markkinavalvojan tukea. Tämä edellyttää myös valtion ja EU-tason toimenpiteitä. Yksi digitaalisen toiminnan keskeisimmistä muutoksista on siirtyminen lineaarisesta arvoketjusta arvoverkkoihin. Arvoverkossa toimivan yrityksen menestyminen on riippuvainen muiden yritysten ja toimijoiden yhdessä muodostaman systeemin menestyksestä. AV-alan toimijat esittävät, että Suomessa otettaisiin käyttöön kannustinjärjestelmä.

Julkisoikeuden professori **Tomi Voutilaisen** mukaan julkisin varoin tuotettujen tietovarantojen avaamisen tavoitetta voidaan pitää viranomaisten tietovarantojen näkökulmasta marginaaliksi-symyksenä, koska suurin osa viranomaisten tietovarannoista on henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja. Viranomaisen on velvollinen suojaamaan niitä henkilötietolaisissa ja erityislainsäädännössä säädetyillä tavoilla. Digitaalisten markkinoiden näkökulmasta olisi syytä kartoittaa, missä määrin eri viranomaiset ovat ryhtyneet tosiasiasa markkinasääntelijöiksi, jolloin sääntelyn valmistelussa on otettava huomioon EU:n sisämarkkinoiden kehittyminen. Lisäksi puutteet teknisten eritelmien notifiointissa ja niiden vaikutus markkinoihin olisi perusteltua selvittää.

Yleisradio Oy:n (YLE) mukaan henkilöiden tunnistamiseen käytettävien palveluiden markkina on kehittymätön eikä heikon tunnistamisen (eli muun kuin vahvan tunnistautumisen) palveluja ole ollut saatavilla. YLE pitää mahdollisena, että vahvojen tunnistautumispalvelujen kehittymätömyys on heikentänyt myös heikon tunnistamisen palvelumarkkinan kehittymistä.

Valtiovarainministeriön mukaan digitaalisten palvelujen tuottajat, välittäjät ja käyttäjät voivat helposti ja ilman suurempia kustannuksia "ulosliputtaa" itsensä teknisesti ja juridisesti sopivaan valtioon. EU-alueella olisi sen vuoksi syytä varoa sellaisen sääntelyarbitraasin synnyttämistä, joka uudelleensijoittaisi palveluntarjoajia, välittäjiä ja käyttäjiä pelkästään sääntelyeroista johtuen.

Viestintäviraston mukaan teollista internetiä (IoT, Internet of Things, Esineiden Internet) pidetään yhtenä tämän hetken tärkeimmistä murroksista. Suomen ja suomalaisten yritysten kilpailukyvyyn kannalta on ensiarvoisen tärkeää huolehtia siitä, että pääsemme mahdollisimman hyvin osaksi murrosta. Uutena ilmiönä teollisen internetin yhtenä keskeisenä haasteena on kuluttajien luottamuksen saavuttaminen palveluita käyttöönotettaessa. Suomen maine luotettavana ja puolueettomana maana tukee uusien palvelujen sijoittamista Suomeen. Liiketoiminnan kehittymistä voisi tukea kuvaamalla toiminnan reunaehdot esim. viranomaisten poikkihallinnollisesti valmistelulla pelisäännöillä. Ohjeistusta muodostettaessa olisi tärkeää huomioida viranomaisten välisen yhteistyön ja koordinaation tarve. Sääntelyä kehitettäessä on huolehdittava siitä, että Suomesta ei muodostu kilpailijamaita hankalampaa ympäristöä tarjota palveluita. Toisaalta on tärkeää huolehtia siitä, että voimme myös jatkossa säilyttää nykyiset vahvuutemme, kuten korkean tietoturvan tason ja toimivan verkkoympäristön.

2.2 Viranomaisten asemasta ja toimintatavoista

Asiakkuusmarkkinointiliiton (ASML) mukaan tieto-ohjautuva, ennakoiva, nopea ja modulaarinen toimintatapa tulisi jalkauttaa kaikkiin arvoketjun osiin, myös viranomaisiin. Olennaista monesti ei ole sääntely vaan sen tulkinta. Turhan usein yrityksillä on pelko mennä eteenpäin ”penal-tin” pelossa ja viranomaisilla pelko ”tehdä ohjesäännön vastaisesti”. Asioita pitäisi kyetä arvioimaan ja tekemään normien tarkoitusta eikä kirjaimellisesti terävää normirisuaitaa vasten.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA) kannattaa Valtioneuvoston kanslian Teollisen internetin raportin peräänkuuluttamaa datan omistajuuden ja hallinnan pelisääntöjen ja sopimusmallien kirkastamista.

Euroclear Finland Oy:n mukaan julkiset perustiedot tulisi kerätä kertaalleen tiedon alkulähteellä ja ylläpitää ne alkulähteellä siten, että ne ovat kaikkien käytettävissä avoimen ja yhteisesti sovitujen teknisten standardien perusteella ja yksinkertaisella sopimusrakenteella. Saman tiedon varastointi useammassa eri rekistereissä tulisi minimoida. Tiedon välittymisen alkulähteiltä käyttäjille tulisi perustua yleisesti käytettyihin teknisiin standardeihin. Tehokkaiden digitaalisten palveluiden perusedellytyksenä on, että kaikki julkiseen käyttöön tarkoitetut tiedot ovat rakenteellisesti digitaalisessa muodossa. Tämän perusedellytyksen toteutuminen edellyttää julkishallinnolle asetettuja velvoitteita muuttaa rekisteritiedot ja tiedon keräysprosessit digitaaliseen muotoon sekä tuoda tiedot kaikkien käytettäväksi kansalliselle julkiselle Palveluväylälle.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom Ry:n (FiCom) mukaan Viestintävirastosta on sen rahoitusrakenteen vuoksi kehittynyt erityisen hyvin resursoitu toimija. Samalla Viestintäviraston tehtävät ovat laajentuneet siten, että se palvelee tietyn toimialan sijasta koko yhteiskuntaa. Viestintäviraston asema erillisviranomaisena, viraston tehtävät ja niiden painotus tulee arvioida uudelleen ja muuttaa Viestintäviraston tehtävät rahoitettavaksi valtion budjetista. Yhteistoiminnasta ja keskustelusta valvovan viranomaisen (tietosuojavaltuutettu) ja alalla toimivien yritysten välillä on myönteisiä kokemuksia henkilötietolain puitteissa. On pidettävä huoli siitä, ettei valtio hakeudu toimintaan, jossa on jo olemassa markkinaehtoisia ratkaisuja ja jossa kilpailu toimii. Uusia ja olemassa olevia julkishallinnon toimintoja arvioitaessa roolit on pidettävä kirkkaina: valtion etu on olla toimintojen mahdollistaja ja yritysten puolestaan toimintojen toteuttaja. Yrityksiltä kerättävässä tiedossa tulee siirtyä automatisoituun menettelyyn, jossa tietoa saa kysyä vain kerran.

Finanssialan keskusliiton (FK) mukaan tulisi huolehtia siitä, että säädösten menettelytapojen tulkinnassa otetaan neutraali kanta kirjallisen tai sähköisen muodon käyttämiseen. Usein esimerkiksi finanssialan sääntelyyn liittyvät tiedonantovelvoitteet tai muut ilmoitukset voidaan sääntelyn mukaan toteuttaa kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Silti käytännössä kirjallinen muoto voidaan kuitenkin asettaa etusijalle ottamatta huomioon kirjallisen ja sähköisen muodon tasavertaisuutta asemaa (tietoyhteiskuntakaaren 181 § ja sähkökauppadirektiivin 2000/31/EY 9(1) artikla). FK katsoo, että jos potilastietojen välittäminen on sallittua paperilla ja postitse, saman tiedon välittämisen tulisi ilman erillistä sääntelyä olla mahdollista myös digitaalisesti. Esimerkiksi julkisen terveydenhuollon toimintayksikön on lain mukaan viipymättä annettava tiedot hoitokäynnistä vakuutusyhtiölle korvausvastuun selvittämistä ja täyskustannusmaksun maksamista varten. Ny-

kyisen käytännön mukaan tätä tietoa ei voida välittää sähköisesti. Lainsäädännön tulisi tukea myös kansalaisen omaehtoista sähköistä tietojen välittämistä Kansallisesta Terveysarkistosta ja tietojen saamista suoraan kyseisestä arkistosta silloin, kun kyseessä oleviin tietoihin on joka tapauksessa lain mukaan oikeus. FK pitää erittäin myönteisenä kehityksenä sitä, että sähköistä tietojen vaihtoa on kehitetty finanssialan ja viranomaisten välillä. Tietojenvaihtoa voitaisiin järkevöittää ja sähköistää silloinkin, kun finanssialan toimijat tarvitsevat viranomaistietoa. FK:n mukaan moderni ja monipuolinen sähköinen asunto-osakerekisteri poistaisi asuntomarkkinoilla digitaalisen liiketoiminnan suurimmat esteet. FK esittää Suomeen perustettavaksi sähköistä asunto-osakerekisteriä SAdE-ohjelmassa tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Samassa yhteydessä on varmistettava, että tietojen luovutusta esimerkiksi luotonmyöntö- ja muihin perusteltuihin tarkoituksiin voidaan kehittää. Tämä edellyttää eri sähköisistä lähteistä haettujen tietojen yhdistämisen sallimista. FK kannattaa VM:n kansallista tulorekisteriä koskevan hankkeen toteuttamista. Kansalliseen tulorekisteriin tullaan keräämään kaikki verotettavat ansiot reaaliaikaisesti ja sen tarkoituksena on poistaa erilliset palkkakyselyt työnantajilta ja verottajalta. Kansallisen tulorekisterin suunnittelun yhteydessä tulee varmistaa, että tulotiedon välittäminen on asiakkaan valtuuttamana mahdollista myös pankeille. Sähköistä asiointia tulisi edistää perintä- ja maksukyvyttömyysmenettelyissä. Nykyisellään velkojat voivat hyödyntää konekielistä haastehakemusta ainoastaan rajallisesti, koska järjestelmä on rakennettu lähinnä laskusaatavia ajatellen niin, että perinnän kohteena on yksi velallinen ja yksi velka. Sama koskee ulosoton konekielistä liittymää. Konkursi- ja yrityssaneerausasioissa on otettu käyttöön tiedonhallintajärjestelmä Kosti, jonka yhtenä tavoitteena on edistää sähköistä asiointia. Järjestelmän käyttö on tällä hetkellä pesähoitajille vapaaehtoista. Konkursilakiin olisi hyvä sisällyttää säännökset Kosti-järjestelmän käytöstä. Myös yksityishenkilön velkajärjestelymenettelyyn liittyy huomattava paperimäärä, ja menettelyä olisi varaa edelleen yksinkertaistaa ja sähköistää.

Finnet-liitto ry:n (Finnet) mukaan Viestintäviraston sisällä on päällekkäisiä viranomaistoimintoja, jotka eivät sille kuulu lainkaan. Viraston sisällä toimii mm. eräänlainen ”osittaiskuluttajavirasto” ja ”osittaiskilpailuvirasto”. Kuluttajansuojaan ja kilpailuasioihin liittyvät toiminnot tulisi siirtää asianomaisille viranomaisille ja päällekkäisyydet tulisi purkaa. HMV- sääntelyn osalta teleoperaattorit ajavat jatkuvasti kanteita korkeimmassa hallinto-oikeudessa Viestintäviraston tukkuhin tapäätöksiä vastaan. Yleispalveluvelvoitteen osalta tietoyhteiskuntakaaren 94 §:ssä on turvattu operaattoreille oikeus korvaukseen valtion varoista, jos velvoite aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia. Viranomaisten taholta on kuitenkin annettu ymmärtää, ettei korvauksia tulla maksamaan. Viestintäviraston tiedonsaantioikeudet tulisi rajoittaa kohtuulliselle tasolle ja tietopyynnöt tulisi perustella erikseen. Tietopyyntöjen, lausuntopyyntöjen, kehityshankkeiden, valvontakyselyjen sekä selvitys- ja tilastotietopyyntöjen loputon virta on muodostunut kohtuuttoman raskaaksi erityisesti pienemmille operaattoreille.

Bo Haraldin mukaan käynnissä olevia hankkeita, joiden toteutuksen aikataulua tulisi nopeuttaa tai laajentaa, ovat:

- Verkkolaskujen yhteentoimivuus.

- Verkkolaskutukseen, Finvoice-standardoituun korttimaksuihin ja sähköisiin tilioitteisiin perustuva automatisoitu PK-yritysten kirjanpito, kassavirtaennustaminen ja ALV-raportointi. ALV-direktiivin suosittama kassapohjainen kirjanpito (2m€ lv asti) mahdollistaminen.
- Kansallinen tulorekisteri.
- Harmaan talouden torjunta (laajentaminen siten, että verkkolaskut toimivat automaattisen harmaan talouden torjunnan raportoinnin pohjana)

Uusi kehittämiskohde on:

- Talouden tilan automatisoitu ennustaminen (ennustamisen pohjamateriaalina: reaaliaikainen ALV-raportointi, palkanmaksukohtainen veroilmoittaminen, reaaliaikaiset asuntokaupat, reaaliaikainen kirjanpito, ym).

Tärkeä tavoite on yhdistää asunto- ja yritysrahoitusprosesseihin sekä aina ajantasaiset omistustiedot että kohti reaaliaikaa kehittyvät tase- ja tulostiedot.

IPR University Centerin mukaan tutkimus- ja arkistoaineistojen online-käyttöä tutkimuksessa ja opetuksessa tulisi edistää. Niiden osalta tulisi pyrkiä sopimuslissenssijärjestelmään tai – jos sellaisesta ei päästä sopimukseen – pitäisi harkita jonkinlaisia korvauksiin perustuvaa käyttöoikeusjärjestelmää.

Keskuskauppakamarin mukaan iso osa liiketoimintaosaamista koskevasta sääntelystä tulee EU:sta, niin myös julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö perustuu direktiiveihin. Julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö on monimutkaista ja sen soveltaminen vaativaa. Tältä osin julkisen sektorin osaaminen ja prosessit on saatava kuntoon. Julkishallinnon toimenpiteiden tulee tukea koko suomalaisen yhteiskunnan digitalisaation toteutumista niin, että parhaat markkinoilla olevat ratkaisut voidaan ottaa käyttöön myös julkisella sektorilla.

Konecranes Oyj:n mukaan digitaalisen liiketoiminnan aloittamista voisivat helpottaa erilaiset toimintasuositukset ja Q&A -listaukset (usein kysytyt kysymykset -listat) siitä, mitä säännöksiä ja niihin liittyviä asioita tulee ottaa huomioon digitaalisessa kaupankäynnissä. Moniin asiakokonaisuuksiin liittyen EU on tehnytkin tällaista käytännöllistä tukimateriaalia.

Kopioisto ry:n mukaan viranomaistoiminnassa ja julkista valtaa käytettäessä tulisi toimia neutraalisti. Tekijänoikeuksilla on perustuslaillinen suojansa, eikä aina ole kohtuullista, että julkista valtaa käyttävät tahot pyrkivät omien organisaatioidensa intressien edistämiseksi vaikuttamaan sen kaventamiseksi. Paljon suojattuja teoksia käyttävät organisaatiot, kuten kirjastot, arkistot, museot ja oppilaitokset, ovat aika ajoin vaatineet tekijöiden omaisuuden suojan kaventamista tavalla, jota ei voi pitää heidän asemansa huomioon ottaen tasapuolisena.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan taksiala käyttää asetuksella säädettyä kuluttajilta perittävää enimmäishintaa ns. vähimmäishintana. Parannusta toisi julkisten varojen optimaalinen hyödyntäminen. Julkinen yhteisö voisi toimia mahdollistajana ja kokeilla uusia palveluita. Jousta-va hinnoittelu tulisi saada laajemmin liikennesektorille kuluttajansuoja huomioiden. Esteitä sisältävä lainsäädäntö: arvonlisäverolaki (1501/1993), tuloverolaki (1535/1992), taksiliikennelaki

(217/2007), valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista (470/2014).

Maa- ja metsätalousministeriö on lausunnossaan tuonut esiin Maanmittauslaitoksen kannanoton, jonka mukaan rahoitus- ja maksuliikennealalla rajojen yli suoritettavat tilisiirrot ovat Maanmittauslaitoksen ylläpitämien järjestelmien kannalta samalla tavoin ongelmallisia kuin maakaaren 9 a lukuun perustuvaan sähköiseen kiinteistökauppaan liittyvät kauppahinnan suoritukset, jotka eivät ole käteismaksuun rinnastettavina välittöminä pankkisiirtoina mahdollisia eri pankkiryhmien välillä. Siten Maanmittauslaitoksen sähköiseen kiinteistökauppajärjestelmään ei ole ollut tarkoituksenmukaista kytkeä kauppahinnan maksujärjestelmää, vaikka maakaaren säännökset eivät tätä estäisi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan digitaalisessa muodossa saatavilla olevien julkisten tietovarantojen hyödynnettävyyden ja uusien palveluiden keskeisiä esteitä ovat puutteet niiden sisällöllisessä ja teknisessä yhteentoimivuudessa. Tietovarantojen hyödyntämistä voidaan ja tulisi parantaa laatimalla järjestelmien yhteentoimivuuden edellyttämiä kuvauksia ja määrittämiä sekä vakiinnuttamalla kansalliset metatietopalvelut, jotka mahdollistavat digitaalisten tietovarantojen kehittyneen kuvailun, yhdisteltävyyden ja monipuolisen käytön (esimerkiksi nimitietopalvelu, ontologiapalvelu). Tekijänoikeuksien ja korkeakoulueksintölain osalta hankalia soveltamistilanteita voi aiheutua myös tutkimustoiminnassa noudatettavista erilaisista ja osittain sekavista käytännöistä.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n mukaan Viestintäviraston tehtävät ja niiden painotus tulee arvioida uudelleen ja muuttaa Viestintävirasto rahoitettavaksi valtion budjetista. Toimialaa valvovasta Viestintävirastosta on sen rahoitusrakenteen vuoksi kehittynyt erityisen hyvin resursoitu toimija, joka on Eduskunnan budjettiohjauksen ulkopuolella. Viraston tehtävät ovat laajentuneet siten, että se palvelee tietyn toimialan sijasta koko yhteiskuntaa. Virastolla on resurssien puolesta mahdollisuus selvittää hyvin perinpohjaisesti markkinoiden toiminnan kannalta sekundäärisiä asioita. Prosessit aiheuttavat yrityksille merkittävää hallinnollista taakkaa.

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) toteaa, että se on avannut ja avaamassa tietovarantojaan Valtioneuvoston linjausten mukaisesti mm. rakentamalla avoimia rajapintoja ja kehittämällä uusia palveluja. PRH on nettobudjetoitu virasto, jonka menot rahoitetaan lähes kokonaan viraston suoritteista perittävillä maksuilla. Tietopalveluista saatavat tulot ovat olleet merkittävät osa (noin 7 %:a) PRH:n toiminnan rahoitusta. Tietovarantoja avataan hyödynnettäväksi avoimien rajapintojen kautta sitä mukaa, kun tästä johtuvat tulonmenetykset saadaan kompensoitua viraston määrärahoissa. PRH kuitenkin toteaa käsityksensä sen, että tietojen maksullisuus tuskin muodostaa käytännössä estettä niiden hyödyntämiseen. Nykyinen toimintatapa, jossa perustiedot ovat kaikille maksuttomia ja yksityiskohtaisemmat tiedot tai esim. pyynnöstä tehdyt poiminnat maksullisia ei ole estänyt liiketoiminnan syntymistä näiden tietojen pohjalta.

Sanoma Oyj:n mukaan viranomaisten (ml. koulujen) käytänteet, jotka liittyvät datan (sis. henkilötiedot) hyödyntämiseen oppimisympäristöissä, estävät analytiikan kehittämisen ja hyödyntämisen oppimisessa (esim. oppimiskäytännön kehittämisen). Lisäksi julkisten hankintojen kilpai-

lutuskäytännöt joko pelkästään tai merkittävästi hintakriteereillä estävät oppimistuloksia tehokkaasti parantavien investointipäätösten (uusin oppimiskäytäntöihin) tekemistä.

Sisäministeriön poliisiosaston mukaan valtion verovaroin tuottama julkinen tieto tulee olla kaikkien kansalaisten saatavilla digitaalisessa muodossa. Tästä hyvä esimerkki löytyy maanmittauslaitoksen julkisesta kartta-aineistosta, joka on myös liiketoiminnan käytössä. Rikostorjunnan puolelta ongelmallinen tilanne on tällä hetkellä Oikeusrekisterikeskuksen pitämä liiketoimintakieltoverkisteri, josta ei saa tietoa digitaalisessa ympäristössä. Rekisteritieto on julkinen, mutta saatavissa maksullisena Oikeusrekisterikeskukselta. Patenti- ja rekisterihallitukselta tiedon saa myös maksullisena, mutta siellä se ei ole ajantasainen. Kansalainen toteuttaa kuitenkin lakisääteistä velvollisuuttaan selvittäessään liiketoimeen ryhtyessään, onko kumppani määrätty liiketoimintakieltoon.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan:

- Markkinoille on epäselvää, milloin uudet terveyttä ja hyvinvointia seuraavat ja ohjaavat palvelut (ns. älypalvelut) edellyttävät rekisteröintiä ja valvontaa. Hallinnonalan viranomaisten älypalveluiden verkosto selvittää viranomaisten roolia ja mm. valvontaprosessin toimivuutta. Käynnissä on selvitys siitä, miten hyvin viranomaiset palvelevat älypalveluiden tuottajia.
- Yrityksillä ei ole riittävästi tietoa terveyden ja hyvinvoinnin viranomaisten tietovarannoista ja mahdollisuuksista hyödyntää niitä. Terveyden ja hyvinvoinnin keskeiset tietovarannot on kartoitettu ja julkaistu avoimella [avoimella data.fi](https://www.avoindata.fi) -foorumilla. Tietovarantojen avaamista seurataan ja suunnitellaan säännöllisellä vuosirytmillä (mm. Sote hyötykäyttöön 2020 -strategia).
- Viranomaisten tietovarantojen tieto on hajallaan. Tiedon käytöstä sopiminen ja rajapintojen toteuttaminen tapahtuu kunkin erillisen tietovarannon kohdalla tapauskohtaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt päätöksen potilastiedon arkiston (Kanta) rinnalle toteutettavasta kansalaisten hyvinvointi- ja terveystiedon kansallisesta tietovarannosta. Samalla suunnitellaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristöä, jotta nämä tiedot olisivat myös kaupallisten terveyden ja hyvinvoinnin älypalveluiden käytettävissä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry:n (SAK) mukaan digitaalisten palvelujen tarjoamista ja kehittämistä tulee tukea ja edistää siten, että liiallinen keskittyminen yhden tai eräiden laitteisto- tai ohjelmistopalvelutoimittajien formaattiin ei käytännössä rajaa liikaa käytännön valintamahdollisuuksia tai mahdollisuuksia vaihtaa tarvittaessa toiseen järjestelmään.

TARU-hankkeen mukaan käynnissä olevia hankkeita, joiden toteutuksen aikataulua tulisi nopeuttaa tai laajentaa, ovat:

- Kassapohjainen kirjanpito ja arvonalisäveroraportointi / kausiveroilmoittaminen (uuden kirjanpitolain nopea käyttöönotto)
- Kansallinen tulorekisteri (reaaliaikainen verotus).
- Harmaan talouden torjunta (laajentaminen siten, että verkkolaskut toimivat automaattisen harmaan talouden torjunnan raportoinnin pohjana)

Uusia kehittämiskohteita ovat:

- Talouden tilan automatisoitu ennustaminen
- Verkkolaskujen yhteensopivuus (velvoittaminen määriteltyyn validointimalliin)
- E-kuitti (selvitettävä AVL-lain suhtautuminen e-kuittiin)

Taloushallintoliitto tukee TARU-hankkeen ehdotuksia.

Valtiovarainministeriön mukaan digitaalisessa kaupankäynnissä on tarve tunnistaa sopimusosapuolet luotettavasti ja DSM-alueella on tarve kaikkia EU osapuolia kattavalle sähköiselle tunnistusjärjestelmälle. Tämä edellyttää, että kaikkien suomalaisten osapuolten käytössä olevat tunnistusratkaisut kehitetään sähköisen tunnistamisen EU:n EIDAS-asetuksen ja maksupalveludirektiivin vaatimuksia tehokkaasti ja edullisesti täyttäviksi. Tärkeää on myös ottaa käyttöön avointa kilpailua edistävä rakenne Suomessa, jotta uudet sähköistä tunnistamista ja allekirjoitusta tukevat ratkaisut olisivat kilpailukykyisiä myös kansainvälisellä tasolla. Tällöin on myös kiinnitettävä huomiota kansainväliseen yhteensopivuuteen.

Viestintäviraston mukaan BEREC (Euroopan sähköisen viestinnän sääntelyviranomaisten yhteistyöelin) tarjoaa foorumin sekä eurooppalaisten kansallisten viranomaisten keskinäiselle että niiden ja komission väliselle yhteistyölle. Viestintävirasto pyrkii BERECin jäsenenä vaikuttamaan siten, että digitaaliset sisämarkkinat toimisivat mahdollisimman hyvin. Viestintävirasto pitää tärkeänä, että viestintäpalvelujen käyttäjät ja sääntelyviranomaiset saavat yhdenmukaista, ajantasaista ja luotettavaa tietoa viestintäpalveluiden toimivuudesta, saatavuudesta, laadusta ja hinnoista. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä sääntelyviranomaisten ja viestintäpalvelujen tarjoajien kesken mm. tietojen yhteiskäytön, rajapintojen yhteensovittamisen ja julkisuuteen liittyvien pelisääntöjen sopimiseksi. Viestintävirasto on omilla toimenpiteillään jo edistänyt asiaa, mutta sekä kansallisen että EU-tason yhteistyön tiivistäminen tällä alueella on edelleen toivottavaa.

3. Lausunnonantajien yksityiskohtaiset huomiot

3.1 EU:n DSM-strategiassa huomioidut säädökset ja säädöshankkeet

Akava ry:n mielestä ongelmia liittyy arvonlisäverojärjestelmään ja erityisesti EU:n arvonlisäverodirektiiviin. Digitaaliset jakelukanavat olisi saatettava samalle viivalle fyysisten jakelukanavien kanssa.

Asiakkuusmarkkinointiliiton (ASML) mukaan etenemme kohti aikaa, jossa esimerkiksi tulee harkittavaksi etämyynti- ja verkkokauppasääntelystä luopuminen.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n (EK) mukaan erot EU-maiden kuluttajansuojasääntelyssä aiheuttava haittaa rajat ylittävän verkko- ja mobiilikaupan kehittymiselle. Etenkin tavarankäytön koskevaa sääntelyä (Suomessa kuluttajansuojalain 5 luku) tulisi harmonisoida EU:ssa nykyistä kattavammin niin, ettei yritysten velvollisuuksia ja sääntelytaakkaa samalla lisätä. Etämyynnin erityissääntelyn haasteet liittyvät etenkin muotovaatimusten soveltamiseen. Sääntely

on harmonisoitu EU-tasolla, joten kansallinen liikkumavara on rajallinen. Tietoyhteiskuntakaaren audiovisuaalisten palvelujen ja radiotoiminnan sääntelyä olisi tärkeää keventää. Esimerkiksi säännökset kaupallisesta viestinnästä, eurooppalaisesta sisällöstä ja alaikäisten suojelusta kohdistuvat tällä hetkellä suomalaisiin ja muihin eurooppalaisiin toimijoihin. EU:ssa neuvotellaan yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Asetus rajoittaisi merkittävästi kansallista liikkumavaraa tietosuoja koskevan sääntelyn osalta, ja olennaista on vaikuttaa tehokkaasti asetuksesta käytäviin neuvotteluihin. EU-maiden alv-järjestelmien erot aiheuttavat yrityksille merkittäviä haasteita ja kustannuksia. Erityisen hankalia ovat tavaroiden ja palveluiden myyntiä kuluttajille toisiin jäsenvaltioihin koskevat säännökset ja menettelyt. Tämän vuoksi olisi välttämätöntä varmistaa, että ainakin 1.1.2015 käyttöön otettu sähköinen rekisteröinti- ja maksujärjestelmä (ns. mini one-stop-shop), jossa yritys voi kansallisen järjestelmän kautta ilmoittautua alv-velvolliseksi missä tahansa EU-maassa, olisi mahdollisimman helppo ja selkeä käyttää. Samalla alv-rekisteröitymistä koskevia eurorajoja tulisi tältä osin yhtenäistää kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Digitaalisen liiketoiminnan esteiden poistamiseksi on olennaista vaikuttaa aktiivisesti ALV-direktiivin muuttamiseksi siten, että direktiivi mahdollistaisi kirjojen sekä sanoma- ja aikakauslehtien alennetun verokannan soveltamisen myös tiettyihin sähköisiin palveluihin, kuten sähköisiin kirjoihin ja verkkojulkaisuihin. Lausuntonsa liitteenä EK on antanut yhteenvedon 25.5.2015 ”EK views on the Digital Single Market Strategy”.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) mukaan digitaalisuuden pelisääntöihin liittyvä kasvavissa määrin kysymys kuluttajansuojasta ja kansalaista koskevan tiedon omistusoikeudesta. Ainakin viime aikoina yleismaailmalliset digitaalisen maailman standardit ovat olleet pikemminkin de facto kuin de jure, vaikka Euroopan historialliset vahvuudet ovat rakentuneet osin jälkimmäiseen tyyppiin. Tässä yhteydessä olisi mahdollista pohtia standardien uutta roolia ja EU:n mahdollista uutta suhtautumista niihin.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom Ry:n (FiCom) mukaan komission DSM-strategiassa nostama ajatus laajentaa EU:n satelliitti- ja kaapelidirektiivin alkuperämaaperiaatetta on kannatettava. Digitalisaatiota hidastaa huomattavasti fyysisten ja digitaalisten tuotteiden eriävät arvonlisäverokannat. EU:n tietosuoja-asetuksen sisältö ei ole vielä selvillä. Selkeä ja enustettava tietosuoja-sääntely ja -käytäntö ovat keskeisiä digitalisaatiossa menestymisen edellytyksiä.

Finanssialan keskusliiton (FK) mukaan sähköinen tunnistaminen on yksi digitalisaation perusedellytyksistä. Finanssialan sähköisen tunnistamisen kehittämiseen liittyvät näkemykset ovat seuraavat:

- Suomessa tulisi olla mahdollista kehittää myös vastaavantyyppisiä tunnistusratkaisuja kuten muissa Pohjoismaissa.
- Myös yritysten sähköiselle tunnistamiselle ja valtuuttamiselle on luotava järjestelmä, joka hyödyntää henkilöiden tunnistukseen pohjautuvia menetelmiä.
- Tietoturva- ja teknologiaratkaisujen on oltava yleisesti saatavilla, niiden tulee perustua globaaleihin standardeihin ja niiden on oltava teknologianeutraaleja. Globaalien standardien

rinnalle ei tule luoda tarpeettomasti kansallisia malleja (esim. KATATRI-tietoturvajohdantamisen malli).

- Sääntelyn tulisi olla kansallisesti ja EU-tasolla on yhdenmukaista ja johdonmukaista. Tulkintakäytäntöjen ei pidä johtaa ristiriitaisiin tilanteisiin. Tulkinnanvaraisuus tai ristiriitainen sääntely voi aiheuttaa sekä tunnistuspalvelun tarjoajille että tunnistusta hyödyntäville asiointipalveluille merkittäviä kustannuksia.
- Tietoyhteiskuntahankkeita on kehitettävä avoimesti ja yhteistyössä kaikkien toimijoiden kanssa.

FK:n mukaan EU:n tietosuoja-asetuksen valmistelussa olisi muistettava sääntelyn oikeasuhtaisuus suhteessa sääntelyn tavoitteisiin. FK kannattaa komission tietosuoja-asetuksen päätavoitteita, henkilötietojen suojan tason yleistä parantamista sekä harmonisaation lujittamista. FK näkee kuitenkin, että valmisteilla oleva tietosuoja-asetus tuo mahdollisesti jopa esteitä digitalisaatiolle. Asetuksen valmistelussa ei ole toistaiseksi saavutettu tavoitteita nykyistä yksinkertaisemmasta sääntelystä tai ymmärrettävästä ja helposti sovellettavasta lainsäädännöstä. EU:n evästedirektiiviä tulkitsevan working partyn lausunto edellyttää evästeiden käytölle käyttäjän nimenomaisen etukäteisen suostumuksen. Samantyyppistä sääntelyä rekisteröidyn asiakkaan nimenomaisesta suostumuksesta eri tietojenkäyttövaiheissa on mahdollisesti tulossa tietosuoja-asetukseen. Tällaiset vaatimukset jäykistävät menettelytapoja sekä lisäävät byrokratiaa. Asiakkaan suostumus eri tarkoituksia varten tulisi voida hoitaa yhdellä kertaa sujuvan asiakaspalvelun mahdollistamiseksi. Tietosuojasääntelyn tulisi myös ottaa huomioon Big data -analytiikan käytön lisääntyminen ja mahdollistaa tietojen yhdistäminen ja jatkokäyttö. Tietojen keräämiselle ja välittämiseksi tulisi luoda yhteiset pelisäännöt. Kaikilla sidosryhmillä tulisi olla tasapuolinen pääsy samoihin tietoihin. On huomioitava, että yhteiset kansainväliset standardit luovat pohjan uuden teknologian kehittämiseksi. Finanssialan yhteiset standardit ja rajapinnat saattaisivat lisätä tuotteiden tarjoamista digitaalisesti. Tämä sekä muu mahdollinen tuotekehitykseen liittyvä yhteistyö katsotaan kuitenkin helposti kielletyksi kilpailulain vastaiseksi toiminnaksi.

Finnnet-liitto ry:n (Finnnet) mukaan haasteita tuovat kuluttajansuojaan liittyvät etäkaupan tiedonantovelvoitteet. Rajat ylittävän kaupan alv-säännöt, joiden mukaan myyjän pitää selvittää jokaisen maan alv-käytäntö ennen kuin se voi tarjota tuotteita ja/tai palveluita ko. maahan, ovat liiketoimintaa haittaavia.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry:n mukaan immateriaalioikeuksien ja erityisesti tekijänoikeuksien sääntelyä ei ole tarpeellista lisätä niitä koskevan aineellisen oikeuden osalta. Sen sijaan oikeuksien turvaamis- ja täytäntöönpanoa koskevia säännöksi tulee kehittää ja lisätä. Tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa EU:n sisämarkkinoilla tulee tehostaa mahdollistamalla niin sanottujen kielto- ja rajoitustoimien ”rajat ylittävät” täytäntöönpanot. Digitaalisilla markkinoilla palveluntarjoajien roolia ja aktiivisuutta laittoman toiminnan vähentämiseksi tulee lisätä, tarvittaessa lainsäädännöllisin toimin. EU:n tulee tarkentaa ja selventää sähkökauppadirektiivin vastuuvapauslausekkeita. Palveluntarjoajilla tulee olla selkeä huolellisuusvelvoite oman toimintansa puitteissa. On edelleen syytä tarkastella hakukoneiden, maksuvälitysyhtiöiden ja mainostajien asemaa osana terveitä digitaalisia sisämarkkinoita. Yhteisölainsäädäntöä ja sen kansallisia implementointeja tulee selventää siten, että erilaisia si-

sältöjä tietoverkkopohjaisissa palveluissa välittävät palvelujen tuottajat eivät voi välittää sisältöjä ilmaana lupaa. Alkuperämaaperiaatteen käyttöön sisämarkkinoilla immateriaalioikeuksien ja tekijänoikeuksien osalta tulee suhtautua kielteisesti.

Bo Haraldin mukaan tietosuojaa koskevan sääntelyn osalta on varmistettava, ettei sääntely Suomessa tai EU:ssa ole tiukempi kuin muualla. Sopimusoikeuden osalta on varmistettava, että Suomen avoin vahva tunnustuspalvelumalli (väline-, toimija- ja alustaneutraali) laajenee nopeasti kaikkiin sopimusten allekirjoituksiin ja siitä tulee EU-käytäntö. ALV-raportoinnin EU-harmonisointi on erittäin tärkeä hallinnon taakan vähentäjä. On varmistettava, että Suomi ajaa tätä kehitystä voimakkaasti EU:ssa.

IPR University Centerin mukaan lainsäädännön tulisi perustua mahdollisimman pitkälle yleisiin periaatteisiin ja sääntöihin ja tapauskohtaista sääntelyä tulisi välttää. Tekijänoikeuslainsäädännössä tämä ei ole kovin hyvin onnistunut. Teknologian kehittyessä ja digitalisaation edetessä tämä johtaa ongelmiin teknologianeutraalisuuden periaatteen kanssa. Jatkossa lainsäädäntöä tulisikin kehittää johdonmukaisempaan ja selkeämpään suuntaan eikä lisätä eri teoslajeja, teknologioita ja tilanteita koskevia erityissäännöksiä. Aineettomien oikeuksien järjestelmään kuuluu olennaisena osana oikeudenhaltijoiden vahvoja yksinoikeuksia tasapainottava rajoitussäännöstö. Esimerkiksi yksityinen käyttö on kuluttajille rajoitetusti sallittua useimpien aineettomien oikeuksien sitä estämättä. Sinällään erittäin tarpeelliseen rajoitussäännöstöön liittyy se ongelma, että erityisesti tekijänoikeuden osalta rajoituksista on huomattavan paljon kansallisia säännöksiä, vaikka aineettomia oikeuksia kokonaisuudessaan on pitkälti harmonisoitu EU:ssa ja jopa kansainvälisesti. Digitalisoitumisen ja toimivien sisämarkkinoiden näkökulmasta on ongelmallista, että eri jäsenmaissa rajoitukset poikkeavat toisistaan. Toisaalta on huomattava, että näille eroille on kulttuurillisia ja historiallisia perusteita, joita ei voida sivuuttaa. Rajoituksia tulisikin pyrkiä yhdenmukaistamaan ja eroja poistamaan EU:n tasolla tunnustaen kuitenkin se, että osa eroista on tarpeellisia. Uusi EU:n tietosuoja-asetus on tärkeä askel yhdenmukaistettaessa eurooppalaista henkilötietojen suojaa. Olisi toivottavaa, että se mahdollistaisi kuluttajille kehittyneemmät palvelut ja paremmat mahdollisuudet kontrolloida omien henkilötietojensa käyttöä esimerkiksi nk. My-Data -hengessä. Esimerkiksi perinteisen kuluttajansuojaoikeuden, tietosuojan ja tietoyhteiskunnan palveluiden lainvalintasäännökset digitaalisissa palveluissa poikkeavat toisistaan, mikä aiheuttaa tulkintaongelmia. Vaihtoehtoiset riidanratkaisumenetelmät tarjoavat tässä suhteessa huomattavia etuja ja niiden käyttöä tulisi edistää.

Kaupan liiton mukaan kuluttajansuojalainsäädäntö tulisi harmonisoida EU-tasolla, jolloin kansallisen sääntelyn hajanaisuudesta johtuvat ongelmat poistuisivat. Alkuperämaaperiaatteen laajentaminen kuluttajakauppaan tai sääntelyn harmonisoiminen vapaaehtoisen sopimusinstrumentin kautta ovat ainoastaan pyrkimyksiä kiertää puutteellisesta harmonisaatiosta johtuvia ongelmia. Pahimmillaan tällaiset toimenpiteet lisääisivät sääntelyn hajanaisuutta sisämarkkinoilla. Sääntelyä ei tulisi enää lisätä vaan ensisijaisesti tulee huolehtia soveltamisen ja käytäntöjen yhdenmukaistamisesta. On syytä arvioida EU-tasolla, tulisiko C2C-kauppa sisällyttää (joiltakin osin) kuluttajansuojasääntelyn piiriin. Vastuukysymyksiä tulisi samassa kontekstissa peilata myös ns. alustoihin (platforms), jotka tarjoavat kanavan tuotteiden myyntiin. Vastaavasti palveludirektiivin tulkinnallinen väljyys voi heikentää sisämarkkinoiden integraatiota. Kuluttajan-

suojasääntelyn ja palveludirektiivinkin osalta keskeistä on nykysääntelyn tehokas implementointi ja valvonta. Tätä tulee priorisoida, ennen kuin annetaan uutta sääntelyä. Tietosuojaa koskeva eurooppalainen sääntelykehys on lähiaikoina muuttumassa. Nykyisen tietosuojadirektiivin kansallisen täytäntöönpanon erot ja sovellettavan lain valinta voivat aiheuttaa ongelmia. Kilpailuoluiden osalta Kaupan liitto kiinnittää huomiota siihen, että jakelusopimuksiin perustuva markkina-alueiden jakaminen ja/tai geoblokkaus on tietyissä rajoissa sallittua. ALV-kohtelu tulisi olla sama fyysisillä ja digitaalisilla tuotteilla. EU-alueella arvonlisäverotuksen ns. one-stop-shop, jossa yritys voi kansallisen järjestelmän kautta ilmoittautua alv-velvolliseksi missä tahansa jäsenvaltiossa, pitää laajentaa mahdollisimman nopeasti koskemaan kaikkea digitaalista kauppaa. Yritys- ja maakohtainen euroraja, jonka jälkeen pitää ilmoittautua arvonlisäverovelvolliseksi jäsenmaassa, pitää yhtenäistää. Yksittäisen tuotteen arvonlisäverottoman myynnin euroraja EU-alueen ulkopuolelta pitää poistaa. EU:n ALV-järjestelmä on liian monimutkainen. Kansallinen ALV-rekisteröinti fyysisten tuotteiden kaupassa jokaisessa kohdemaassa erikseen on erittäin kallista ja vaikeaa.

Keskuskauppakamarin mukaan kuluttajasuhteisiin liittyen ongelmana eri säännöksiin perustuvien informaatiovelvoitteiden ja muotovaatimusten yhteensovittaminen. Tällaisia ovat esimerkiksi tietoyhteiskuntakaaren informaatiovelvoite palveluntarjoajista sekä KSL 6 ja 6 a lukujen etämyyntiä koskevien ja toimialakohtaisten säännösten päällekkäisyys. Kun monelta osin hajanaisista EU-normistosta täydennetään lisäksi kansallisilla vaatimuksilla ja viranomaisten tulkintakananoilla, on usein vaikeasti hahmotettavissa, minkälaisen informaation antaminen on sopimisen kannalta riittävää. EU:ssa ollaan parhaillaan valmistelemassa yleistä tietosuojaa-asetusta. Nyt on viime hetket pyrkiä vaikuttamaan asetuksesta käytäviin neuvotteluihin, jotta asetusta mahdollistaisi digitaalisen liiketoimintaympäristön kasvun myös suomalaisille yrityksille. EU:ssa harkitaan rajat ylittävän pakettijakelun säätelemistä. Asiaan tulee suhtautua vakavasti, jos tuleva sääntely kohdistuu vain osaan markkinatoimijoita. Suomen pitkät etäisyydet ja syrjäinen sijainti asettavat reunaehdot pakettijakelun hinnoittelulle. Digitaalisen liiketoiminnan kehitystä ei tule tältäkään osin ohjata ensisijaisesti sääntelyn keinoin, vaan miettiä muita vaihtoehtoisia ja kevyempiä keinoja.

Konecranes Oyj:n mukaan lainsäädännössä on aukkoja ja tulkinnanvaraisuutta. Jäsenmaiden välillä on myös erilaisia käytäntöjä ja epäselvyyttä oikeista toimintaperiaatteista. Tietosuojaa ja henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö ei ole yhdenmukaista ja tulkinnat vaihtelevat eri maissa. Riittääkö esim. että data privacy policy tai cookie policy on linkkinä palvelussa vai pitäisikö se hyväksyä nimenomaisesti joka kerta palvelua käytettäessä. Sopimusoikeuden alalla click ja wrap ehtoja käytetään yleisesti ja tälle menettelylle on myös tukea oikeuskäytännössä, ainakin joistakin maista. Käytännön sovellettavuudesta kaivattaisiin kuitenkin yhtenäistä linjaa, esim. kuinka pitkälle yksittäinen työntekijä voi ehdot hyväksymällä sitoa koko yritystä. Onko mahdollista käyttää yhtä yhteisön kieltä ilman, että kaupan pätevydestä tai ehtojen tulkinnasta voisi syntyä epävarmuutta, esim. sitovatko ranskalaisen hyväksymät englanninkieliset sopimusehdot kaikissa tilanteissa niitä hyväksyntyä tahoa.

Kopiosto ry:n mukaan tulisi selvittää tekijänoikeuden sopimuslisenensijärjestelmän soveltuvuus rajojen yli tapahtuvaan vastavuoroiseen lisensointiin. Digitaalisista tilauksista maksetaan EU:n

määrittelemä 24 %:n arvonlisäveroa. Tilattavien paperilehtien arvonlisävero on Suomessa nyt 10 %. Tämä median digitalisoitumista vääristävä ja hidastava ero pitäisi poistaa siten, että digitaalisten tilausten arvonlisävero säädetään samaksi kuin nykyinen paperilehtien verokanta.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan tekijänoikeuksia koskevan satelliitti- ja kaapelidirektiivin (93/83/ETY) osalta alkuperämaaperiaatetta tulee laajentaa kattamaan myös internetin kautta lähetettävät audiovisuaaliset sisällöt. Tekijänoikeuksien lisensoinnin yksinkertaistaminen ja oikeudellisen varmuuden parantaminen edistäisivät digitaalista liiketoimintaa. Tässä yhteydessä ei olisi kuitenkaan perusteltua velvoittaa yrityksiä hankkimaan EU:n laajuisia jakeluoikeuksia, jos tähän ei olisi kaupallista intressiä. Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin uudelleentarkastelun yhteydessä tulee poistaa digitalisaation esteet. Nykyinen EU-lainsäädäntö jarruttaa digitalisaatiokehitystä, koska

- se ei mahdollista kuluttajien ja yritysten mahdollisuuksia hallita ja hyödyntää itseään koskevia tietoja.
- se ei sisällä pelisääntöjä miten jäsenvaltiot voivat rajoittaa toisten maiden kansalaisten ja yritysten viestinnän luottamuksellisuutta.
- se ei suojaa viestinnän luottamuksellisuutta ja yksityisyyden suojaa silloin, kun viestinvälittäjänä on muu kuin teleyritys.

EU:n arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EC) osalta Suomen tulee vaikuttaa hallitusohjelmaan kirjatulla tavalla aktiivisesti EU:ssa, jotta uusittava direktiivi mahdollistaisi alennetun verokannan soveltamisen digitaalisiin mediasisältöihin. Komission suunnittelemaa ns. pakettidirektiiviä tulee vastustaa, sillä toimiville ja kilpailuille pakettimarkkinoille ei haluta lisäsääntelyä. Vanha televisiosääntely tulee purkaa ja sääntelystä tulee tehdä teknologianeutraalia. Sääntely perustuu audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan direktiiviin (2010/13/EU). Sääntelyä tulee keventää, koska mediapalveluja on jo laajasti tarjolla eri jakeluteiden kautta. Jos sääntely EU:n tasolla on joiltain osin tarpeen, sen tulee myös kohdistua teknologiariippumattomasti samalla tavoin kaikkiin toimijoihin. Perusteettomaan geoblokkaukseen tulee suhtautua kriittisesti. Suomalaisia media-alan toimijoita ei tule velvoittaa hankkimaan EU:n laajuisia jakeluoikeuksia suomalaisten televisio-ohjelmien lähettämiseen EU:n alueelle, sillä suomalaisia televisio-ohjelmistoja katsotaan pääasiallisesti Suomessa. Sen sijaan tulisi mieluummin noudattaa alkuperämaaperiaatetta, johon voimassa olevan audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin sääntely perustuu.

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHDYn (LYHTY) mukaan tällä hetkellä ei ole nähtävissä tarvetta kasvattaa tekijänoikeutta koskevaa aineellisen puolen sääntelyä. Tekijänoikeutta koskevia direktiivejä on annettu yhdeksän kappaletta. EU:n ei tule myöskään tehdä säännöksiä, jotka rajoittaisivat digitaalisten palveluntarjoajien ja oikeudenhaltijoiden sopimus- ja kilpailuvapautta niin, että palvelujen pitäisi kattaa koko EU-alue. Tulee olla sopimusvapaus, jonka pohjalta oikeuksia voi ostaa ja myydä myös rajatulle alueelle. Oikeuksien täytäntöönpanon ja turvaamisen osalta on toisin. Suomen olisi osaltaan vaikutettava siihen, että komissio varmistaa, että kaikki jäsenmaat implementoivat tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa direktiivin 8(3) artiklan välittömästi. EU-lainsäädännön on mahdollistettava se, että yhdessä jäsenmaassa annettu kielto määräys voidaan panna täytäntöön myös muissa jäsenmaissa. EU:n tulee tarkentaa ja selventää sähkö-

kauppadirektiivin (2000/31/EY) vastuuvapauslausekkeitä. Sähkökauppadirektiiviä ja sen niin sanottuja vastuuvapauslausekkeitä ei alun perinkään ollut tarkoitettu mahdollistamaan tekijänoikeudella suojattujen aineistojen kaupallista hyödyntämistä ilman asianmukaisia lisenssisopimuksia. Yhteisön sisämarkkinat eivät tältä osin kohtele toimijoita yhdenvertaisesti eivätkä kilpailuneutraalisti – kun verrataan keskenään esim. ruotsalaista Spotifyta ja yhdysvaltalaisista YouTubea. Myös muilla välittäjillä kuin internet-operaattoreilla, kuten esim. hakukoneilla, maksuvälitysyhtiöillä ja mainosvälittäjillä, on rooli laittomassa tarjonnassa. On tutkittava, olisiko syytä asettaa korostettu huolellisuusvelvollisuus mainos- ja maksuvälittäjille, jotta ne eivät toimillaan edistäisi laitonta toimintaa. Teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaajien tulovirtoihin puuttuminen on tehokas keino lopettaa oikeudenloukkaus (ns. Follow the Money -approach). Alkuperämaaperiaatteen käyttäminen immateriaalioikeuksien ja tekijänoikeuden kohdalla heikentäisi oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia määrätä ja sopia vapaasti teostensa käytöstä ja saada siitä korvaus. Se voisi johtaa lisensoinnin siirtymiseen suojatasoltaan ja oikeuksien toimeenpanon kannalta heikompiin maihin.

Maa- ja metsätalousministeriö on lausunnossaan tuonut esiin Maanmittauslaitoksen kannanoton, jonka mukaan kuluttajien digitaalisia oikeuksia ei tule tarkastella erillisinä ilmiönä, vaan niiden tulisi vähitellen integroitua osaksi kaikkia kuluttajan oikeuksia, jolloin esimerkiksi tietojärjestelmät tulee luoda jo alun perin tietosuoja huomioon ottaen (“Privacy by Design”).

MTV:n (MTV Oy ja Suomen Uutisradio Oy) mukaan Euroopan audiovisuaalisille mediapalveluille annettu direktiivi toimii alkuperämaaperiaatteen alla. MTV:n mielestä on välttämätöntä, että audiovisuaalisia mediapalveluita koskevaa direktiiviä tarkastellaan ja uudistetaan. Euroopan komission lähtökohtana tulisi olla vanhentuvan sääntelyn purkaminen ja yhdenmukaisen sääntelyn asettaminen kaikille audiovisuaalisia sisältöjä tarjoaville toimijoille. MTV esittää, että EU-tasolla säädettäisiin audiovisuaalisten mediapalveluiden tarjoajien periaatteista kuten alkuperämaaperiaatteesta, alaikäisten suojelusta, mainonnan tunnistettavuudesta ja lyhyiden uutisotteiden mahdollistamisesta. Kaikki yksityiskohtaisemmat säännöt tulisi jättää joko itsesääntelyn varaan tai yhteissääntelyyn kansallisten viranomaisten kanssa. Ns. geoblokkauksen osalta MTV iloitsee siitä, että komission tiedonannossa maarajoitusten ehkäiseminen ei suoranaisesti näyttäisi liittyvän audiovisuaalisiin sisältöihin, vaan muihin verkossa tarjolla oleviin palveluihin. Komission taustapapereissa todetaan onnistuneesti, että audiovisuaalinen ala perustuu maakohtaisiin oikeuksiin ja näin ollen menetelmää ei nähdä perusteettomana maarajoituksena. MTV suhtautuu kriittisesti komission ehdotukseen satelliitti- ja kaapelidirektiivin alkuperämaaperiaatteen laajentamiseksi yleisradioyhtiöiden laajakaistapalveluihin. Alkuperämaahan perustuvan lisenssi olisi oltava täysin vapaaehtoinen ja sen käyttöönottoa olisi arvioitava huolellisesti sekä kilpailuoikeuden että kulttuurisen moniarvoisuuden näkökulmasta. MTV vastustaa EU komission tavoitetta velvoittaa palveluntarjoaja myymään audiovisuaalisia sisältöjä unionin kuluttajille kansalaisuudesta, asuinpaikasta tai sijainnista riippumatta. Euroopan unionissa on jo useita vuosia neuvoteltu uudesta tietosuoja-asetuksesta. Tietosuojalainsäädännön tulisi olla riittävän joustava, jotta yritykset voivat hyödyntää kuluttajien tietoja tehokkaamman mainonnan ja parempien palvelujen kehittämiseksi. On kuitenkin tärkeää selkeästi erotella henkilötiedon käsite anonyymitiedon käsitteestä. MTV toivoo, että nykyinen jaottelu (kansallisessa laissa) siitä, että evästeiden ja muiden verkkotunnisteiden käyttöä sääntelee sähköisen viestinnän tietosuojalaki ja henkilötiedon käsit-

telyä henkilötietolaki, säilyisi. Euroopan unionin arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EY) mukaan sähköiset julkaisut ovat sähköisiä palveluja, joihin ei saa soveltaa alennettua verokantaa. Media-alan eriarvoisen kohtelun välttämiseksi Suomen on huolehdittava siitä, että mahdollinen alempi verokanta voidaan kohdistaa kaikkiin päätoimittajan vastuulla oleviin digitaalisiin julkaisuihin.

Musiikkituottajat – IFPI Finland ry:n mukaan tekijänoikeuksien lisensointi moninasiin digitaalisiin palveluihin ei ole ongelma. Markkinoiden toimintaan ei tule tarpeettomasti lainsäädännöllä puuttua. Oikeudenhaltijoiden oikeuksia ja sopimusvapautta ei pidä perusteetta rajoittaa pakko- ja/tai sopimuslisensseillä tai pakollisella kollektiivihallinnoinnilla. Tietoyhteiskunnan palveluntarjoajien roolia ja aktiivisuutta laittoman toiminnan vähentämisessä tulee lisätä. Tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa EU:n sisämarkkinoilla tulee tehostaa siten, että lainsäädäntö mahdollistaa rajat ylittävät kieltotuomiot (tietoyhteiskuntadirektiivin artikla 8.3). Jatkossa olisi selvennettävä, mitä ”perusteettomilla” maarajoituksilla tarkoitetaan, ja erityisesti, että sisällöntuotannon rahoitusmallit, palveluiden ansaintamallit tai kulttuurisen monimuotoisuuden säilyttäminen saattavat olla sallittu peruste maarajoitusten soveltamiselle. Lainsäädännöllä ei tule määrätä pakottavasti teosten käyttöoikeuksia koskevien sisältöpalvelujen maantieteellisestä ulottuvuudesta. Satelliitti- ja kaapeli-direktiivin uudelleenarviointiin sen laajentamiseksi koskemaan yleisradioyhtiöiden verkkolähteyksiä ei ole perusteita. EU:n tulee tarkentaa ja selvittää sähkökauppadirektiivin (2000/31/EY) vastuuvapauslausekkeita. Palveluntarjoajilla tulee olla selkä huolellisuusvelvoite oman toimintansa puitteissa. Nykyisen ”notice and takedown” toiminnon tulisi olla ”notice and stay down” toiminto. On edelleen syytä tarkastella hakukoneiden, maksuvälitysyhtiöiden ja mainostajien asemaa osana tervettä digitaalista markkinaa.

Nokia Oyj:n mukaan digitaalinen sisämarkkinastrategia vaatii järjestelmien yhteensopivuutta. Merkittävä tapa edistää yhteensopivuutta ovat standardit. Verkkoinfrastruktuurin valmistajat ovat perinteisesti luovuttaneet patentoitua teknologiaansa avoimeen standardointityöhön ja samalla sitoutuneet lisensoimaan nämä standardin kannalta olennaiset patenttinsa (essentiaalipatentit) oikeudenmukaisin, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin (ns. FRAND-sitoumus). Suomalaiset patentit kuvastavat Suomessa tehdyn innovaatiotyön arvoa. Nykykäytäntöä ei tulisi muuttaa tavalla, joka mitätöi essentiaalipatenttien arvon. Yhteensopivuutta voidaan edistää myös muilla keinoin. Digitaalisen sisämarkkinastrategian yhteydessä on keskusteltu digitaalisten alustojen (digital platforms) reguloinnin tarpeesta. On laajalti tunnettu tosiasia, että digitaalisten alustojen arvo kasvaa eksponentiaalisesti käyttäjien lukumäärän mukaan ja tämä niin sanottu verkostovaikutus (network effect) voi vähentää kuluttajien kykyä tai insentiiviä vaihtaa alustaa. Se, miten ongelmaan reagoidaan, on kuitenkin tarkkaan harkittava. Uuden sektorikohtaisen ex ante sääntelyn lisääminen ei ole lähtökohtaisesti järkevää ennen kuin muita keinoja on käytetty. Nokia kannattaa periaatteisiin pohjautuvaa lähestymistapaa. Oikeita periaatteita ovat Nokian mielestä yhteensopivuus (interoperability), kuluttajan valinnan vapaus (consumer choice) ja kilpailu (competition). Pitäisi miettiä nopeampia tapoja puuttua mahdollisiin väärinkäytöksiin kuin mihin kilpailuoikeus (ex post) pystyy. Nokian pitää viestintäverkkojen turvallisuutta keskeisenä tekijänä kilpailukykyyn edistämässä. Kyberturvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö pitäisi toimia riskipohjaisesti ja varmistaa yhtäläiset toimintaedellytykset saman arvoketjun eri toimijoille. Erityisesti Nokia kannattaa sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin (2002/58/EY) uudistamista tavalla, joka vähentäisi sähköisen viestinnän palveluiden ja tietoyhteiskuntapalveluiden välistä regulaatiokuilua.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan kulttuuridiversiteetin vahvistamista koskevat näkökohdat tulee ottaa huomioon erityisesti uudistettaessa AVMS-direktiiviä (audiovisuaalisista mediapalveluista annettu direktiivi 2013/10/EU) , johon myös kansallinen sääntely pohjautuu. Audiovisuaalisella alalla koko Euroopan laajuisesti katsotaan, että viranomaisten tulisi varmistaa myös uusien jakelukanavien kontribuutio tuotantojen rahoituksessa. Pelkkä markkinaehtoinen rahoituspohja ei riitä turvaamaan eurooppalaisten audiovisuaalisten sisältöjen tuotantojen säilymistä elinvoimaisina. Euroopan kulttuurisen monimuotoisuuden (diversiteetti) säilyminen edellyttää alan julkisen rahoituksen säilyttämistä. Henkilötietojen suoja ja sitä koskeva sääntely voi muodostaa ongelman kulttuuriperintöaineistojen, kuten museoiden ja arkistojen kokoelmissa olevien aineistojen käyttämiselle. Tiedon louhinta tutkimustarkoituksissa tulee huomioida lainsäädännössä. Merkittävä potentiaalinen este kansainvälisesti kilpailukykyiselle tutkimus- ja innovaatio toiminnalle ovat lainsäädäntöön sisältyvät henkilötietoja (ja niihin rinnasteisia tietoja) koskevat määräykset, jotka pahimmillaan estävät tehokkaan ja tuloksekkaan tutkimustyön. Niin sanottu ei-kaupallinen tutkimus- ja opetuspoikkeus tulisi ottaa huomioon tässä kontekstissa. Tekijänoikeuden osalta Euroopan tasolla ja myös globaalisti tarvitaan yhtenäistä lainsäädäntöä, valtioiden rajat ylittäviä käytäntöjä ja viranomaisten yhteistyötä, jotta laitton toiminta ei vie tilaa laillisilta palveluilta. Olemassa olevan kansallisen lainsäädännön soveltamista on entisestään tehostettava ja tarvittaessa luotava toimintakäytäntöjä luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi. Tutkimus- ja opetuspoikkeus tulisi ulottaa myös sui generis -suoja nauttiviin tietokantoihin. Yksi suurimmista digitaalisten sisältöjen kaupankäynnin esteistä on verkkosisältöjen korkea ALV-kanta. Soveltamisalaltaan yhtenäinen ja suuruudeltaan nykyistä alempi ALV-kanta EU:n alueella olisi tähän ratkaisu.

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n mukaan erittäin kannatettava on komission 6.5.2015 kirjaama esitys siitä, että kevennetään eurooppalaisesta arvonlisäverojärjestelmästä aiheutuva hallinnollista taakkaa ja määritellään yhteinen arvonlisäveron alaraja. EU:n teleoperaattoreille asetetaan erilaisia kuluttajasuojaan ja viranomaispalveluihin liittyviä velvoitteita. Velvoitteet eivät kuitenkaan koske kansainvälisiä Over-the-top content (OTT) -toimijoita, kuten esim. Google, Netflix, Facebook ja Skype. Kansallinen ja EU-sääntely asettaa operaattorit huonompaan kilpailuasemaan. Suomen tulee varmistaa, että kansallisiin operaattoreihin kohdistuvaa EU-sääntelyn velvoitteita vähennetään tai niiden vaikutuksia kompensoidaan yrityksille niiden kilpailukyvyllä ylläpitämiseksi. EU:n sisämarkkinoilla maakohtainen kuluttajasuojalainsäädäntö vaihtelee maakohtaisesti ja sääntelyä ollaan jatkuvasti muuttamassa. Toisin sanoen Suomen kuluttajaviranomaisen hyväksyntä ei takaa toisen EU-jäsenmaan hyväksyntää, mikä aiheuttaa merkittävää haittaa esim. digitaalisten sisältöpalvelujen kansainväliselle kasvulle. Suomalaista ja eurooppalaista tekijänoikeuslainsäädäntöä tulee yksinkertaistaa. Oikeuksien saatavuutta tulee nopeuttaa. Komission DSM-strategiassa esiin nostama ajatus laajentaa EU:n satelliitti- ja kaapelidirektiivin alkuperämaaperiaatetta on kannatettava, koska se selkeyttäisi sisältöjen selvittämistä. Digitalisaatiota hidastavat huomattavasti fyysisten ja digitaalisten tuotteiden eriävät arvonlisäverokannat. Lisäsääntelyä pakettimarkkinoille ei tarvita, vaan laatu ja kohtuuhintaisuus turvataan parhaiten kilpailun kautta ilman EU- ja kansallisen tason sääntelyn lisäämistä.

Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) mukaan sen tietovarannoista merkittävä osa sisältää henkilötietoja, joiden luovuttamista säädellään tietosuojaa koskevilla säännöksillä. Henkilötieto-

jen luovutuksia koskevia säännöksiä olisi mahdollista yhtenäistää, jos samalla varmistetaan riittävä tietosuojan taso.

Rovio Entertainment Oy:n (Rovio) mukaan EU:ssa on kattava kuluttajansuojadirektiivi, joka säätelee mm. digitaalisen sisällön kauppaa. Rovio ei näe tarvetta uudelle säätelylle. Jäljellä olevat epäkohdat liittyvät jäsenmaiden fragmentoituneeseen implementointiin. Epäselvyyksiä on mm. kielivaatimusten sekä kuluttajilta joissakin jäsenmaissa vaadittavan ns. double-click hyväksynnän osalta. Immateriaalioikeuksien osalta Rovio toivoo selkeää lupamallia. Sisällöntuottajien luovuutta ja uusien palvelujen saatavuutta rajoittaa vahva maakohtainen lupakäytäntö. Jokainen rajoja ylittävää kauppaa harjoittava sisällöntuottaja toivoisi, että EU:ssa olisi voimassa yhtenäinen ja selkeä sääntely. Kriittistä olisi saada yksi selkeä ikäraja, jonka alittavat katsotaan lapsiksi. Tällä hetkellä jopa yhdessä jäsenvaltiossa voi olla erilaisia näkemyksiä siitä, minkä ikäinen voi tehdä itse päätöksiä. Tietosuojalle, sisällölle ja sopimuksen tekemiselle voi kaikille olla erilaiset ikärajat.

Sanoma Oyj:n mukaan audiovisuaalisten mediapalvelujen ja radiotoiminnan sääntelyä tulisi selvästi keventää ja audiovisuaalisen alan eri toimijoita tulisi kohdella tasapuolisesti. Tietoyhteiskuntakaaren audiovisuaalisia palveluja ja radiotoiminnan sääntelyä koskeva osuus (tietoyhteiskuntakaari, osa VIII, luvut 25–26, audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivin implementointi) ei ole ajan tasalla ja edustaa nykyisessä globaalissa verkkoympäristössä raskasta ja eriarvoista sääntelyä. Esim. kaupallista viestintää, eurooppalaista sisältöä ja tietyt alaikäisten suojelua koskevat normit kohdistuvat yksipuolisesti suomalaisiin/eurooppalaisiin ja jättävät kansainväliset videoalustat sääntelyn ulkopuolelle. Tilannetta helpottaisi, jos alaikäisten suojelua kehitettäisiin aidosti sääntelyn eurooppalaisen yhtenäistämisen pohjalta. Tavoitteena tulisi olla ikäraja- ja sisältömerkintöjen yhdenmukaistaminen EU:ssa ja yhden luokittelun periaate. Tekijänoikeuteen tulisi soveltaa yleisen sopimusoikeuden periaatteita. Lainvalinta kuluttajakaupassa aiheuttaa usein selvityskustannuksia. Tilanne ei ole selkeä. Esimerkkinä on etäkaupan palautusoikeussääntely, jonka kustannukset voivat johtaa siihen, että tuotteita ei kannata toimittaa ulkomaille lainkaan. Digitaalisten päätoimittajavastuun alaisten julkaisujen ja kirjojen sekä oppimateriaalien korkea arvonlisäverokanta (täysi alv-kanta) vaikuttaa kielteisesti digitaalisen liiketoiminnan ja samalla digitalisoituvan yhteiskunnan sivistyksen ja osaamisen kehittämiseen.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry:n (SAK) mukaan tekijänoikeuksien osalta tulee olla erityisenä painopisteenä myös se, että samalla varmistetaan ns. sisällöntuottajien tekijänoikeudet ja oikeus oikeudenmukaiseen korvaukseen sekä neuvotteluoikeudet. Tietosuojasääntelyn osalta tulee edelleen säilyttää kansallinen oikeus soveltaa kansallisia tietosuojasäännöksiä, joilla on tarkoitettu säänneltävän tarkemmin mm. viestinnän tietosuojaa. Sähköisen viestinnän tietosuojaa sekä työelämän tietosuojaa koskevat säännökset on mm. (Suomessa) valmisteltu kolmikantaisesti ja niiden tarpeellisuus on todettu sekä työnantaja- että työntekijäpuolella. Kyseisten säännösten osalta on hyvä pyrkiä ennustettavuuteen ja välttää liiallista muuttamista liian usein. Digitalisaatiossa ja ylipäänsä sähköisissä palveluissa on varmistettava käyttäjien tietoturvallisuus ja heidän mahdollisuutensa tarkistaa sekä tarvittaessa poistaa heitä koskevia vääriä ja/tai tarpeettomia tietoja.

Suomen Yrittäjien mukaan kuluttajansuojasääntelyn osalta koti- ja etämyyntiä koskeva sääntely on pitkälti harmonisoitu EU:ssa. Ongelmana on erittäin yksityiskohtainen sääntely. Erityisesti tiedonantovelvoitteet ovat paikoin tarpeettoman laajoja. Riittävää pitäisi olla vain tavaraa tai palvelua koskevan olennaisen tiedon antaminen. Tekijänoikeuden käsittely työsuhteessa ei saisi erota muiden immateriaalioikeuksien järjestelmästä. Kaikkia immateriaalioikeudellisia suojamuotoja pitäisi voida käsitellä yhdenmukaisesti oikeuksien siirtymisen osalta. EU-jäsenvaltioiden tekijänoikeusjärjestelmien hajanaisuus vähentää oikeusvarmuutta. Huomiota olisi kiinnitettävä myös teosten lisensoinnin helpottamiseen. Lähtökohtana kaikessa lisensoinnissa pitäisi olla myös jatkossa sopimusvapaus. Yhteistä eurooppalaista kauppalakia koskeva hanke ei toteutunut, minkä vuoksi sopimusoikeutta koskeva sääntely ei pääasiassa ole harmonisoitua. Käytännössä sopimusoikeuden perussäännöt ovat kuitenkin varsin samansisältöisiä, minkä vuoksi ongelmaa ei voida pitää erityisen suurena. Jos EU:n tasolla säädettäisiin vain digitaaliseen ympäristöön soveltuvista sopimusoikeudellisista säännöistä, tällainen kehitys johtaisi lainsäädäntöön, joka ei ole teknologia- ja toimintatapaneutraalia. Vain digitaalista maailmaa koskeva sääntely voisi johtaa myös sopimus- ja velvoiteoikeusjärjestelmän pirstaloitumiseen. Digitaalisuuden ja erilaisten kansallisten sopimus- ja velvoiteoikeusjärjestelmien välinen jännite ei välttämättä ole esteenä digitaaliselle liiketoiminnalle siinä määrin, että sitä olisi kannattavaa ryhtyä yhdenmukaistamaan EU:n tasolla. Mahdollisiin esteisiin voitaisiin puuttua pikemminkin lainvalintaa ja oikeuspaikan valintaan koskevien sääntöjen kehittämällä.

Toimihenkilöjärjestö STTK:n (STTK) mukaan oikeutta yksityisyyden suojaan ei saa horjuttaa. Kysymys yksilöä koskevan tiedon omistamisesta voi nousta uudeksi kansalaisoikeustaisteluksi. Suomen pitäisi pyrkiä luomaan standardeja kansainvälisellä tasolla eikä kansallisella.

Innovaatorahoituskeskus Tekesin (Tekes) mukaan digitaalisten sisämarkkinoiden näkökulmasta tietosuojasääntelyn ajantasaisuus, vahvuus ja yhdenmukaisuus edistää luottamusta sähköisten palveluiden ja verkossa toimimisen turvallisuuteen, johon liittyen EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivin hyväksyminen ja voimaan saattaminen on tärkeää. Digitaalisten sisämarkkinoiden näkökulmasta on tärkeää jatkaa kuluttajansuojalainsäädännön harmonisointia ja arvonlisäverojärjestelmän toimivuuden varmistamista EU-tasolla. Lisäksi tekijänoikeussääntelyn ja siihen liittyvän sähköisen kaupan sääntelyn on mahdollistettava uusien ja innovatiivisten sisältöjen, palveluiden ja tuotteiden kehittäminen EU-laajuisesti. EU:n Inspire-direktiivin (Infrastructure for Spatial Information in Europe) laajamittainen implementointi on tärkeää esim. liikkumiseen liittyvien digitaalisten palvelujen kehittämisessä.

TeliaSonera Finland Oyj:n (TSF) mukaan tekijänoikeuksien käyttäjillä tulisi olla mahdollisuus hankkia lisenssit tekijänoikeusjärjestöiltä yhden luukun periaatteella koko toiminta-alueelle. Alkuperäisen lähetyksen ja edelleen lähettämisen määritelmät olisi harkittava uudelleen (kaapelitelevisiotoiminta). Sääntelyn tulisi olla teknologiariippumaton. Toimijoilla tulisi olla mahdollisuus hankkia oikeudet vapaasti joko tekijänoikeusjärjestöiltä tai alkuperäiseltä lähettäjältä. Kuluttajansuojasääntelyn pääperiaatteena tulisi olla sama sääntely samoille palveluille, teknologiasta riippumatta. Tasapuolisen sääntelytilanteen saavuttamisessa TSF ei ehdota tai kannata sääntelyn lisäämistä millekään toimijalle. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää toimialakohtaisten kuluttajansuojasäännösten kumoamista EU-tasolla ja kansallisella tasolla. Sekä EU-tasolla että kansal-

lisellä tasolla olisi luovuttava sektorikohtaisesta kuluttajansuojasääntelystä ja tarkistettava yleisen kuluttajansuojasääntelyn ”digikelpoisuus”. Toimialakohtaisesta tietosuojasääntelystä tulisi kokonaan luopua ja päästä yhdenmukaiseen, yleiseen tietosuojasääntelyyn EU-tasolla. Henkilöllä tulisi olla oikeus hänen niin halutessaan päättää itseään koskevan datan käytöstä ja sen hyödyntämisestä. Tarvitaan keskitetty luvitusjärjestely, johon käyttäjä voisi ilmoittaa luvan käyttää tietojaan esim. sähköiseen suoramarkkinointiin tai muuhun kaupalliseen toimintana. Tietojen sijaintipaikkaa koskevaa sääntelyä ei tule olla eikä sitä tule luoda EU/EEA-alueella. Digitaalsiin tuotteisiin olisi sovellettava alemmaa arvonlisäverokantaa.

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n (Teosto) mukaan internet-välittäjien tekijänoikeudellista vastuuta koskevia sääntöjä on selvennettävä, kuten EU:n komissio (DSM-tiedonannossa) on ehdottanut. Komission ehdotus kohdistuu käytännössä sähkökauppadirektiivin (2000/31/EY) ns. safe harbour -sääntelyyn. Mikäli välittäjä tosiasiallisesti osallistuu sisällön jakeluun ja toimii siten tekijänoikeudellisen vastuuaseman perustavalla tavalla, sen ei tule voida piiloutua vastuuvapaussäännösten taakse. Verkkoalustojen asemaa sääntelevä lainsäädäntö on peräisin ajalta, jolloin markkinatoimijoiden rooli oli silloisen jakeluteknologian rajoituksista johtuen helpompi määrittellä. Nykyisin rajanveto säilytyspalvelun tarjoajan (hosting service provider) ja teoksia yleisölle välittävän sisältöpalvelun tarjoajan (content service provider) välillä on tullut vaikeaselkoisemmaksi. Epävarma oikeustila vaikeuttaa myös oikeuksien lisensointia tällaisille alustoille. Tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa digitaalisilla sisämarkkinoilla tulee tehostaa mm. niin, että yhdessä jäsenvaltiossa annettu kieltomääräys voidaan panna täytäntöön myös muissa jäsenmaissa. Tekijänoikeusjärjestelmän alueellisuus ei ole piirre, josta olisi syytä pyrkiä eroon. Alueellisuus liittyy mm. oikeuksien ja niiden rajojen määrittelyyn, oikeuksista sopimiseen ja niiden toimeenpanoon. Tekijänoikeusjärjestelmät ovat perusteiltaan kansallisia, ja niillä on kiinteä liityntä jäsenvaltion oikeusjärjestelmään, kulttuuriperintöön, yhteiskunnallisiin päämääriin ja paikallisiin markkinaolosuhteisiin. Alueellisuus mahdollistaa esim. sen, että teosten käyttölisenssit voidaan mitoittaa oikean kokoisiksi suunniteltu käyttömarkkina ja toiminnan taloudellinen mitta-kaava huomioiden. DSM-tiedonannossa (s. 7) esitetään palvelujen siirrettävyyden ongelmaksi se, että kuluttajia estetään tekijänoikeussyihin vedoten käyttämästä kotimaassaan hankkimiaan sisältöpalveluja heidän ylitettyään maiden rajan EU:n sisällä. Rajat ylittävään saatavuuteen ja siirrettävyyteen vaikuttavat ensisijaisesti kuluttajapalveluita tarjoavien yritysten kaupalliset valinnat ja konseptit. Siirrettävyyteen liittyvät sopimustekniset kysymykset lienevät useimmiten ratkaistavissa. DSM-tiedonannossa (s. 6) maarajoituksilla (geoblocking) tarkoitetaan sellaisia verkkokauppioiden kaupallisista syistä noudattamia käytäntöjä, jotka johtavat pääsyn kieltämiseen toisissa jäsenvaltioissa toimiville verkkosivulle. Kyse on siis verkkokauppioiden tekemistä valinnoista, ei tekijänoikeusjärjestelmän toiminnasta tai vaikutuksista. Palveluntarjoajan näkökulmasta mahdollisimman suurten tai Euroopan laajuisten markkinoiden tavoittelu ei voi olla itse tarkoitus. On kunnioitettava sopimusvapautta ja jätettävä riittävä liikkumatila liiketoimintakonseptien muotoilulle.

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että EU:n tietosuojauudistuksen instrumenttina on sellaisenaan kaikissa jäsenmaissa voimaan tuleva yleinen tietosuoja-asetus.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n (TTVK) mukaan tekijänoikeuden osalta Suomen olisi osaltaan vaikutettava siihen, että komissio varmistaa, että kaikki jäsenmaat implementoivat tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa direktiivin 8(3) artiklan välittömästi. EU:n ja kansallisen lainsäädännön on mahdollistettava se, että yhdessä jäsenmaassa annettu kieltomääräys voidaan panna täytäntöön myös muissa jäsenmaissa. Myös muilla välittäjillä kuin internet-operaattoreilla, kuten esim. hakukoneilla, maksuvälitysyhtiöillä ja mainosvälittäjillä, on rooli laitotomassa tarjonnassa. Teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaajien tulovirtoihin puuttuminen on tehokas keino lopettaa oikeudenloukkaus (ns. Follow the Money -approach). Tietosuoja ja yksityisyyden suoja eivät saa muodostua esteeksi tekijänoikeuksien asianmukaiselle täytäntöönpanolle.

AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry:n (Tuotos) mukaan tekijänoikeuden osalta kotimaassa ja EU:n tasolla tulee antaa sisällöntuotannon alalla kaupallinen yrittämisen vapaus. Toimijoiden välinen sopimusvapaus tulee säilyttää. Yrityksiä ei tule pakottaa sääntelykeinoin territoriaaliseen skaalautuvuuteen esim. EU-laajuisesti vaan on löydettävä muita keinoja, kuten taloudellisia intensiivejä, pilottien tukemista, jne. Myös palveluntarjoajilla tulee olla oikeus itse päättää, miten laajalle alueelle ne haluavat hankkia tarvitsemansa oikeudet. Tekijänoikeuden täytäntöönpanon osalta Suomen on osaltaan vaikutettava siihen, että komissio varmistaa, että kaikki jäsenmaat implementoivat tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa direktiivin 8(3) artiklan tehokkaasti. Alkuperämaaperiaatteen käyttäminen immateriaalioikeuksien ja tekijänoikeuksien kohdalla heikentäisi mahdollisuuksia sopia vapaasti teosten käytöstä. Tietosuojan osalta lainsäätäjän on tärkeä pyrkiä huolehtimaan, että sääntelytasolla asetetaan sellaisia mekanismeja tai keinoja, joilla voidaan puuttua yritystoiminnan kannalta epäterveisiin ja markkinoita ja kilpailua vääristäviin tiedonlouhintakeinoihin sekä keinoihin, joilla kootaan yksityistä henkilöä koskevia tietoja perusteettoman laajasti ilman lupaa. Tietosuoja ja yksityisyyden suoja eivät sitä vastoin saa muodostua esteeksi tekijänoikeuksien asianmukaiselle täytäntöönpanolle. EU:n tulee tarkentaa ja selventää sähkökauppadirektiivin vastuuvapauslausekkeita. On edelleen syytä tarkastella hakukoneiden, maksuvälitysyhtiöiden ja mainostajien asemaa osana terveitä digitaalisia markkinoita.

Valtiovarainministeriön mukaan nykyiset geo-blokkaukset ylläpitävät kansallisia monopolijakeluverkkoja ja sitä kautta hintoja nostavaa segmentointia. Nämä jakeluratkaisut luotiin ennen digiaikaa ja sen ajan kansalliseen hierarkkiseen jakeluverkkotekniikkaan. Digiajassa keskeinen trendi on turhien välikäsien poistaminen hierarkioita madaltamalla. Kun siirrytään suoriin tuottajakuluttaja-välisiin kaupallisiin yhteyksiin, syntyy laajemmin peer-to-peer/C2C transaktioita, joissa on yksityishenkilöitä molemmilla puolilla. Tavanomainen kuluttajansuoja, jossa lähtökohtana on yritys-asiakas -lähestyminen, saattaa tarvita jatkossa laajennuksia kuluttajien keskinäisiin tilanteisiin. Arvonlisäverotuksen osalta tulee seurata uusien digitaalisten palvelujen verotussääntöjen ja one-stop-shop -erityisjärjestelmän sovellettavuutta ja varmistaa niiden toimivuus myös käytännössä. Arvonlisäverojärjestelmän kehittämisen keskeisenä lähtökohtana tulee olla yrityksille aiheutuvan hallinnollisen taakan vähentäminen.

Viestinnän Keskusliitto ry:n mukaan kuluttajansuojalainsäädännössä digitaalisen liiketoiminnan esteet liittyvät ennen muuta etämyynnin muotovaatimuksiin ja niiden soveltamiseen jatku-

vasti kehittyviin digitaalisiin alustoihin (esim. kuluttajansuojalain 6 luvun 12 §). Lainsäädäntöä tulisi kehittää mahdollisimman tekniikkaneutraaliksi. Tietosuojan lisäsääntelyyn liittyy merkittäviä ja moniulotteisia riskejä median digitaalisille ansaintamalleille. Digitaalisuus lisää mahdollisuuksia asiakastiedon – suurienkin tietomassojen (ns. Big data) -analysointiin, mikä palvelee arvoketjujen tahokkuutta sekä yritysten että kuluttajien eduksi. Tämä kehitys on vaarassa hidastua, mikäli tiedon käytettävyyttä vähennetään liian pitkälle menevällä henkilötietojen suojalla. Suurella osalla kuluttajien ja asiakkaiden käyttäytymistä koskevasta tiedosta on olennaista arvoa myös muodossa, jossa tieto ei ole yhdistettävissä tiedon kohteena oleviin yksilöihin (ns. anonymisoitu henkilötietojen käsittely). Näillä käyttöalueilla tietosuojan rajoittava vaikutus tulisi pyrkiä pitämään erityisen pienenä. Journalistisilla tietokannoilla ja arkistoilla tulee olla erityinen suoja tiedon salaamista vastaan. Sananvapaus edellyttää, että yhteiskunnallista keskustelua voidaan käydä myös viittaamalla aiemmin julkaistuun tai journalistisen työn pohjaksi kerättyyn aineistoon. EU:n arvonlisäverodirektiivi ja digitaalisen liiketoiminnan korkeampi arvonlisäverokanta on keskeinen este media-alalla. Lehtien ja kirjojen myyntiä fyysisinä tuotteina verotetaan alennetussa verokannassa.

Viestintävirasto pitää tärkeänä, että kuluttajansuojasäännökset olisivat EU-alueella yhdenmuukaiset. Olisi perusteltua, että kuluttajansuojasäännökset harmonisoidaisiin täysin eikä maakohtaisia eroja lainsäädännössä sallittaisi. Tietosuojan näkökulmasta erilaisten palveluiden tuottajille kertyy runsaasti käyttäjiä ja heidän toimintaansa kuvaavaa tietoaineistoa. Esim. teleyritykset ovat ilmaisseet halukkuutensa hyödyntää käytössään olevia tietoja aikaisempaa laajemmin. Arvioinnissa on tarpeen huomioida käyttäjien yksityisyydensuoja ja toimijoille muodostuvien tietomonopolioiden vaikutukset palveluiden kehittymiselle. Komissio on osana DSM-strategiaa uudistamassa tele- ja mediasektorin erityissääntelyä. On tärkeää, että kaikille suomalaisille on tarjolla nopea laajakaistayhteys. Kattavat ja modernit viestintäverkot ovat edellytys sille, että digitaalinen liiketoiminta voi ylipäänsä kehittyä. Tärkeää on myös se, että kuluttajat voivat käyttää digitaalisia palveluja ilman, että laajakaistaliittymän tarjonnut operaattori voi rajoittaa palvelujen käyttöä kohutuuttomilla ehdoilla. Palveluntarjoajan vaihtamisen helppous ja palvelujen ehtojen selkeys on tärkeä turvata. Niiden toimivuus takaa myös riittävän verkkoneutraliteetin. EU:n tele- ja mediasääntelyä on kehitettävä siten, että edellä todetut tavoitteet saavutetaan ilman turhaa byrokratiaa. Tämänhetkinen sääntelykehys on raskas ja mahdollistaa merkittäviä eroja säännösten kansallisessa soveltamisessa. Sääntelyn keventämisessä ja harmonisoinnissa on kuitenkin otettava huomioon, että digitaalisten palvelujen tarjonta ja käyttö on EU-maissa eri vaiheissa. Täysharmonisointi ei siten sovellu kaikkiin säännöksiin, vaan tietyissä tilanteissa se olisi toteutettava kaksipuolisesti siten, että kehityksessä pisimmällä olevat jäsenmaat voisivat purkaa sääntelyä. Viestintäviraston mielestä on syytä harkita esimerkiksi sitä, että telesektorin hyvin yksityiskohtaisista kuluttajansuojasäännöksistä luovuttaisiin. Kuluttajansuoja voitaisiin ainakin pääosin hoitaa yleisellä kuluttajansuojalainsäädännöllä. Komissio tuo DSM-strategiassa esille standardoinnin tärkeyden. Laitteiden ja verkkojen yhteentoimivuus on tärkeä tekijä digitaalisen liiketoiminnan edistämässä. Suomessa vastuu telealan standardoinnista on määritelty Viestintävirastolle Suomen Standardoimisliitto SFS ry:n ja Viestintäviraston keskinäisellä sopimuksella. Telesektorilla standardointi on kuitenkin jätetty pääosin yritysten itsensä tehtäväksi eikä viranomaisella ole monista muista sektoreista poiketen toimivaltaa tai resursseja ohjata standardointityötä.

3.2 Muut EU-säädökset

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom Ry:n (FiCom) mukaan maksuliikenteen sääntely on pitkälti EU:ssa harmonisoitu. Ns. toinen maksupalveludirektiivi tulee ottamaan sääntelyn piiriin paljon sellaisia maksuja, joihin on sovellettu yleistä kuluttajansuojasääntelyä ja telealan sääntelyä. Sääntelyn implementoinnissa ja valvonnassa tulisi huomioida erityisesti mahdollisuus tarjota nopeita ja helppoja keinoja sähköiseen pienmaksamiseen, esimerkiksi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ei tulisi ylimitoittaa. Suomessa valmistellaan parhaillaan EU:n ns. laajakaistadirektiivin ja sen yhteisrakentamista koskevien säännösten saattamista voimaan kansallisesti. Implementoinnissa tulisi uuden hallitusohjelman mukaisesti pidättäytyä direktiivin vaatimukset ylittävistä kansallisesta sääntelystä.

Kauppan liiton mukaan yhtenäisestä euromaksualueesta (SEPA) on haettu tehokkuutta ja kilpailua pankkien välille standardisoimalla niiden väliset tilisiirto- ja suoraveloituskulut. Vastaavaa standardointia ei ole saavutettu korttimaksamisessa. SEPA:n maksustandardeihin tulisi kehittää standardoitu maksuehdotus. SE-laitteiden ja paristojen tuottajavastuun (jätelain 66 a §, Vna 519/2014, Vna 520/2014) osalta tuottajavastuullisia ovat pääsääntöisesti tuotteiden ammattimaiset maahantuojat ja valmistajat, joiksi tuottajavastuuta valvova viranomainen on linjannut ainoastaan suomalaiset yritykset tai ulkomaisen toimijan Suomen sivuliikkeet. Ulkomailta tapahtuva etämyynti jää vain jätelain 66 a §:ssä tarkoitetun valtuutetun edustajan nimeämismaksuvelvoitteen varaan. Valtuutetun edustajan nimeämismaksuvelvoite rajoittuu lisäksi vain SE-romuun, joten paristojen ja akkujen osalta tämä ei edes ole mahdollista. Valtuutettua edustajaa koskeva sääntely tulisi ulottaa koskemaan myös paristoja ja akkuja koskevaa kauppaa harmonisoimalla ensin unionin tuottajavastuuta koskeva sääntely ja sen myötä kansallinen sääntely.

Maa- ja metsätalousministeriö on lausunnossaan tuonut esiin Maanmittauslaitoksen kannanoton, jonka mukaan:

- Sopimusoikeudessa esimerkiksi kiinteistökauppaa koskeva kansallinen sääntely (esim. maa-kaaren 2 luvun 1 §) on priorisoitu esim. alkuperämaaperiaatteeseen nähden, jolloin yksittäisen palveluntarjoajan sijoittumista kansallinen lainsäädäntö jää toissijaiseksi. Alkuperämaaperiaate ei liioin koske immateriaalioikeuksia.
- Euroopan lainsäädännön tasolla ei ole säännelty sähköisestä identiteetistä.
- Direktiivi kulutusluottosopimuksista (2008/1481 EY) ei koske kiinteistön kauppaa tai maanvuokraa.

Suomen pankin mukaan keskeiset maksuliikennettä koskevat viime vuosien sääntelyhankkeet ovat liittyneet yhtenäisen euromaksualueen SEPA:n loppuun saattamiseen (ns. SEPA-asetus), korttimaksujen siirtohintasetukseen ja maksupalveludirektiivin päivitykseen. Maksamista koskeva sääntely on perinteisesti ollut varsin yksityiskohtaista. Sääntelyä edelleen kehitettäessä tulisi huomioida, että kysymys on aina kokonaisuudesta. Tarvittavan lainsäädännön laajuutta ja yksityiskohtaisuutta tulisi tarkastella kriittisesti tästä näkökulmasta, kun digitaalisia yhteismarkkinoita kehitetään. Sääntelyä kohdennettaessa tulee myös harkita, missä kohdin maksamisen arvoketjua sääntely on tehokkainta. Uusien maksusovellusten kehitystä voitaisiin mahdollisesti

tukea nykyistä paremmin kohdistamalla maksamisen sääntely valikoivasti maksutapoihin tai infrastruktuuriin.

Suomen Yrittäjien mukaan jotta digitaalisista markkinoista voidaan saada luotettavat, on tarpeen huolehtia siitä, että myös elinkeinonharjoittajien väliseen harhaanjohtavaan markkinointiin voidaan puuttua. Komission vuoden 2015 työohjelmassa on ns. refit-hankkeena business marketing -direktiivin antaminen, jolla myös digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaan pk-yrityksiin kohdistuvaan harhaanjohtavaan markkinointiin voitaisiin puuttua tehokkaammin. Tuotelainsäädäntöä on monin osin harmonisoitu EU:ssa, mutta erityisesti lääkkeiden ja ravintolisien osalta eri jäsenvaltioissa on erilaisia tulkintoja ja käytäntöjä, jotka saattavat aiheuttaa ongelmia kuluttajaturvallisuudessa. Suomessa viranomaisvalvonta kohdistuu pääasiassa vain suomalaisiin elinkeinonharjoittajiin. Kuluttajilla on mahdollisuus tilata tavaroita myös ulkomaisista verkkokaupoista, jolloin viranomaisvalvonta ei yleensä käsitä tällaisten tuotteiden turvallisuuden valvontaa. Verkkokauppa ja perinteinen ”kivijalkakautta” eivät aina ole yhdenvertaisessa asemassa. Esimerkkinä voidaan mainita erot sähkö- ja elektroniikkaromun vastaanottovelvoitteissa, joita pelkästään verkkokauppaa harjoittavalla elinkeinonharjoittajalla ei ole.

TeliaSonera Finland Oyj:n (TSF) mukaan yhteismarkkinoiden luomiseksi tarvitaan yhteiset säännöt tunnistautumisesta kaikissa maissa. Direktiivien implementoinnissa ja finanssivalvontaviranomaisten tulkinnoissa on eroja maittain. Tunnistautumisen on toimittava sekä julkisessa että yksityisessä asiointissa. Tunnistautumisen standardit on määriteltävä harmonisoidusti, ilman kansallisia eroja tietoturvaluokituksissa. Digitaalisten sopimusten arkistointia ja digitaalista allekirjoittamista olisi edistettävä eurooppalaisella tasolla. Maksupalveluille ei tulisi harkita ainakaan lisäsääntelyä maksupalveludirektiivi 2:n jälkeen. EU:n laajakaistadirektiivin saattamisessa kansalliseen lainsäädäntöön tulisi uuden hallitusohjelman mukaisesti pidättyä direktiivin vaatimukset ylittävältä kansalliselta sääntelyltä. Erityisesti on tärkeää, ettei uusi lainsäädäntö lisää teleoperaattoreihin kohdistuvaa sääntelyä.

Valtiovarainministeriön mukaan on tarve kehittää digitaalisista lähtökohdista ja markkinaa varten täysin elektronisia internet- ja myös matkapuhelinympäristössä toimivia maksamisen ratkaisuja, jotka olisivat myös tehokkaita pienmaksuissa. Tehokasta e-raha/mobiilimaksamista tulisi sen vuoksi kehittää joko osana DSM-hanketta tai rinnakkain sen kanssa erillishankkeena.

Viestinnän Keskusliitto ry:n mukaan maksuvälineitä koskevassa sääntelyssä mikromaksamisen työkalut ovat keskeinen avain digitaalisille liiketoimintamalleille media-alalla. Maksamisen kustannuksia ja maksuinstrumenttien käyttöönoton kustannuksia lisäävä sääntely toimii esteenä digitaalisen liiketoiminnan kehitykselle. Sopimusoikeus ei sellaisenaan estä digitaalista liiketoimintaa media-alalla. Toistaiseksi digitaalisetkin sisältömarkkinat rajautuvat suurelta osin kielialueiden rajojen mukaisesti, mikä vähentää lainvalinta- ja oikeuspaikkasääntöjen merkitystä.

3.3 Lakisäädökset

Akava ry:n mielestä yksi keskeinen uudistus olisi työaikalain uudistaminen. Lakia tulisi kehittää siten, että se huomioisi muuttuneen työelämän tarpeet. Ongelmat liittyvät siihen, että työaikaseu-

ranta ei toteudu käytännössä digitaalisen liiketoiminnan mahdollistaessa työn hajauttamisen. Asiantuntijan on tehtävä työtehtäviä silloin, kun tarve vaatii. Työajan seuranta on nykyisen työaikasuojelelun perusta. Kun työaikaseurantaa ei toteuteta, uhkana on sekä työntekijöiden liiallinen kuormitus että tosiasiallisen ylittöiden tekeminen ilman korvausta. Laissa olisi säädettävä siitä, että työnteon aika, paikka, henkilöstöryhmä tai tehtävä ei saa yksinään olla peruste jättää työaikasuojelelun ja -lain ulkopuolelle. Lakiin olisi otettava säännökset työajan määrittelystä, etätyöstä, työaikajoustoista, tilapäisen vaihtelun hallitsemisesta työaikajärjestelyillä ja toimialojen eroavuuksien huomioon ottamisesta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n (EK) mukaan digitaalisilla markkinoilla mediayritykset kilpailevat monikansallisten suuryritysten kanssa. Tässä kilpailuasetelmassa kotimaisia toimijoita vahingoittaa kansallinen rajoittava mainonnan sääntely, kuten televisioon ja radioon sovellettava aikarajasääntely mietoien alkoholiuomien mainonnalle (alkoholilain 33 §:n 2 momentin 8 kohta). Telealan osalta olisi arvioitava tietoyhteiskuntakaaren kuluttajia suojaavaa erityissääntelyä. Purkaminen merkitsisi, että myös telealalla sovellettaisiin kansallisesti kuluttajansuojalakia. Tekijänoikeuslain 28 §:n kielto teosten muuttamisesta ja oikeuden edelleen luovuttamisesta luo oikeudellisia riskejä digitaalisessa liiketoiminnassa. Toinen oikeuksien siirtymistä koskeva puute liittyy yleisen työsuhdetekijänoikeussäännöksen puuttumiseen. Tietokoneohjelmistojen ja tietokantojen oikeuksien siirtymisestä työnantajalle on ollut laissa pykälä (tekijänoikeuslain 40 b §) vuodesta 1991 ja säännös on toiminut ohjelmistotalalla erittäin hyvin. Tekijänoikeuksista sopimista tulee yksinkertaistaa ja nopeuttaa. Vasta niissä tilanteissa, joissa suora sopiminen ei ole käytännössä mahdollista, tulisi toissijaisina lisensointikeinoina käyttää kollektiivihallinnointia ja pohjoismaista sopimuslisensoijärjestelmää. Yleisestikin oli tärkeää, että yleistä sopimusoikeutta sovellettaisiin laajasti myös tekijänoikeutta koskeviin sopimuksiin. Alkuperäisen ja edelleen lähettämisen käsitteet tulisi määritellä nykyistä selkeämmin. Hyvitysmaksuumäärärahan määrittämiseksi tulee olla selkeä näkemys siitä, mikä toiminta voidaan määritellä enemmän kuin vähäistä haittaa aiheuttavaksi yksityiseksi kopioinniksi.

Euroclear Finland Oy:n mukaan erityisesti viranomaisten ylläpitämiä tietoja koskee yksityiskohdainen sääntely. Suomessa tulisi arvioida uudelleen perusteet digitaalisten tietojen käyttämiselle ja yhdistelemiselle. Tiedon käyttämisen ja edelleen välittämisen tulisi olla lähtökohtaisesti sallittua kaikille toimijoille, joilla on oikeus tiedon saantiin. Tiedon käyttötarkoitus ja eri lähteistä tulevien tietojen yhdistelyn luonne määrittäisivät oikeuden tietojen käyttämiseen. Tietojen, myös henkilötietojen, yhdistelemisen tulisi olla laajemmin mahdollista erityisesti silloin, kun kyseessä on palvelu, jossa tiedot tulevat kansalaisen tai yhteisön itsensä käyttöön sekä silloin, kun yritykset ja organisaatiot täyttävät lakisääteisiä raportointivelvoitteitaan tai toteuttavat sääntelyn mukaista riskienhallintaa. Merkittävä tarve kohdistuu myös positiivisten luottotietojen keräämiseen ja saatavuuteen eri palveluntarjoajille.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom Ry:n (FiCom) mukaan telemarkkinan erityissääntelystä on syytä siirtyä yleissääntelyyn. Sektorikohtaista sääntelyä on syytä purkaa. Tietoyhteiskuntakaaren telealan erityiset kilpailu- ja kuluttajansuojanormit on purettava ja siirryttävä soveltamaan kilpailulakiin, oikeustoimilakiin ja kuluttajansuojalakiin perustuvaa yleissääntelyä siltä osin kuin EU-velvoitteista ei muuta johdu. Yleispalvelusääntelylle voi olla paikkansa,

mutta vain viimesijaisena turvaverkkona. Nykyisen kaltaisen yleispalvelusääntelyn tarpeellisuutta tulee aidosti harkita. Kotimaista ja eurooppalaista tekijänoikeusjärjestelmää on syytä merkittävästi selkeyttää ja yksinkertaistaa. Lainsäädännössä ja tekijänoikeuspolitiikassa olisi pyrittävä edistämään suoraa sopimista sisällöistä. Kollektiivihallinnon laajentaminen sellaisiin käyttöyhteisiin, joissa on edellytykset suoralle sopimiselle on määrätietoisesti torjuttava. Tekijänoikeuksien alalla alkuperäisen ja edelleen lähettämisen käsitteitä olisi selvennettävä. Kaapeliverkkoon kohdistuva erityissääntely (siirtovelvoite tekijänoikeuslain 25 i §:ssä) haittaa sopimista ja saattaa johtaa tilanteeseen, jossa saman yleisön osalta korvaukset joudutaan maksamaan kahteen kertaan. Tekijänoikeuslain 1.6.2015 voimaan tulleiden säännösten (60 f §) osalta olisi oikaistava tilanne, jossa operaattorit joutuvat vastaamaan laittoman aineiston jakelun estomääräyksistä aiheutuvista kustannuksista. Fyysisen postin sääntelyä ja postin yleispalveluvelvoitetta olisi syytä arvioida uudelleen. Lausuntonsa liitteenä FiCom on antanut muutettavista tai purettavista säännöksistä esimerkkiluettelon, jossa on ehdotuksia liittyen mm. postilakiin, tietoyhteiskunta-kaareen, tekijänoikeuslakiin, kuluttajansuojalakiin, henkilötietolakiin, arvonlisäverolakiin, lakiin laajakaistarakentamisen tuesta, rakennuslakiin, yhteisrakentamislakiin, lakiin yleisradioverosta, kuvaohjelmalakiin sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta.

Finanssialan keskusliiton (FK) mukaan liikennevakuutuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä on tarkoitus toteuttaa lainsäädäntömuutokset, joilla mahdollistetaan ajoneuvon vakuutusyhtiön vaihtaminen sähköisessä ns. eVaky-menettelyssä siten, että rekisterimerkintä korvaa vakuutus-sopimuslaissa ja liikennevakuutusasetuksessa tarkoitetun kirjallisen irtisanomismenettelyn. Sen sijaan vakuutuslainsäädännön 12 §:ään jää vielä vakuutuksen irtisanomisen osalta kirjallisuuden vaatimus. FK:n näkemyksen mukaan vakuutuslainsäädännön 12 §:ssä kirjallisen irtisanomismenettelyn rinnalla tulisi sallia myös muu todisteellinen vakuutuslainsäädännön irtisanominen. Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa on määritelty, miten sopimus voidaan tehdä ja allekirjoittaa sähköisesti. Lain 2 luvun 5 §:n mukaan sähköiseltä allekirjoitukselta ei tule evätä oikeusvaikutuksia yksinomaan sen vuoksi, että se on tehty muulla kuin tavalla, joka täyttää kehittyneen sähköisen allekirjoituksen vaatimukset. Vaikka laissa on todettu, että myös muunlaiset kuin kehittyneet sähköiset allekirjoitukset voivat olla päteviä, joutuu pankki ottamaan riskiä toiminnassaan, jos se käyttää sopimusten tekemiseen verkkopankkitunnuksia, joilla ei ole laatuvarmennetta. Lakia tulisikin muuttaa tai vaihtoehtoisesti oikeustilaa tulisi selvittää siten, että pankin käyttämällä verkkopankkitunnuksilla tehty sopimuksen vahvistus katsottaisiin aina riittäväksi oikeustoimen tekemisen kannalta. Sähköisen tunnistamisen lainsäädäntö tulisi uudistaa siten, että käyttöön saadaan valtakunnallinen sähköisen tunnistamisen palvelu. Valtakunnallinen sähköisen tunnistamisen palvelu mahdollistaisi yhdenmukaisen käytännön sähköisten allekirjoitusten osalta. Tietoyhteiskuntakaaren 200 §:n 3 momentin mukaan sama palvelun tarjoaja tai tuotteen myyjä voi käyttää asiakkaalta saatua yhteystietoa omien samaan tuoteryhmään kuuluvien tai muuten vastaavien tuotteiden ja palvelujen suoramarkkinoinnissa. Lainkohta tulisi muuttaa siten, että jo olemassa oleville asiakkaille kokonaisvaltaisen palvelun tarjoaminen digitaalisena palveluna olisi mahdollista. Nykyinen sanamuoto on liian jykkä. Velkakirjalaki ei tunnista sähköisesti laadittuja ja allekirjoitettuja velkakirjoja. Esimerkiksi verkkopankissa allekirjoitetusta luottosopimuksesta ei voida luoda ainutkertaista, velkakirjalain tarkoittamaa juoksevaa velkakirjaa, vaikka esimerkiksi kuluttajansuojasääntely mahdollistaa luottosopimuksen tekemisen myös sähköisesti. Velkakirjalain 22 §:ää tulisi muuttaa siten, että sitä

voidaan soveltaa myös sähköisesti allekirjoitettuihin luottosopimuksiin. Tällä hetkellä sekä oikeudenkäymiskaari että ulosottokaari edellyttävät, että juokseva velkakirja on esitettävä sekä tuomioistuimelle että ulosottomiehelle perintätilanteissa. Esittämisvelvollisuudesta luopuminen tehostaisi menettelyjä ja lisäisi kustannustehokkuutta kaikkien osapuolten näkökulmasta. Tähän liittyvät lainsäädäntömuutokset ovat olleet esillä summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittämistä koskevassa selvityksessä. Työlainsäädännön ja työehtosopimusten tulisi mahdollistaa joustavat työajat. Finanssialalla perinteinen konttoripalvelu muuttuu monikanavaiseksi ja digitaalisesti palveluksi, mutta henkilökohtaista palvelua odotetaan saatavan myös toimistoaikojen ulkopuolella.

Finnet-liitto ry:n (Finnet) mukaan televisio-ohjelmistojen siirtovelvoitteeseen (tietoyhteiskuntakaaren 227 § ja tekijänoikeuslain 25 i §) liittyy ylisääntelyä. Verkko-operaattoriin kohdistuu kaksinkertainen velvollisuus: toisaalta velvollisuus jakaa kanavia ja toisaalta velvollisuus maksaa tekijänoikeuskorvauksia tämän velvoitteen täyttämiseksi. Tekijänoikeuslaissa ei tällä hetkellä ole yleistä sopimuslissenssisääntöä, vaan sopimuslissenssisäädös pitää säätää laissa erikseen, kuten verkko-PRV:n tapauksessa. Kilpailulain osalta olisi keskeistä, että a) KKV:n roolia lain soveltamista koskevien tulkintojen antajana kehitettäisiin, b) poikkeuslupa- ja puuttumattomuustodistusratkaisumenettelyt otettaisiin uudelleen käyttöön ja c) lainsäädäntöä uusittaisiin antamalla sen sisällölle enemmän konkretiaa. Tietoyhteiskuntakaaren 71 §:n HMTV-operaattoreiden välisen kiinteän verkon tilaajamarkkinan tukkuhintasääntelystä on tullut mittava taakka alan suurimmille yrityksille. Mobiililaajakaistat ja mm. kaapeli-TV-verkon laajakaistat ovat hintasääntelyn ulkopuolella, joten lähes 90 % laajakaistamarkkinasta on suoran hintasääntelyn ulkopuolella. Teleoperaattoreiden yleispalveluvelvoite on merkitykseensä nähden raskaasti ylimitoitettu. Koko velvoite on pitkälti teoreettinen, sillä esimerkiksi Finnetin jäsenyrityksillä ei ole yhtään YPV-tuotetta myytynä asiakkailleen.

Bo Haraldin mukaan arvo-osuusjärjestelmän osalta olisi luonnollista mahdollistaa listaamattomien osakkeiden digitalisointi. Asunto-osakkeiden osalta on paperiosakkeiden digitalisointi ollut tavoitteena 13 vuotta ja nyt on käynnissä YM:n johtama hanke.

Kaupan liiton mukaan fi-verkkotunnusten sääntely ei edistä digitaalista, rajat ylittävää liiketoimintaa. Tulisi tarkastella EU-tasolla, onko perusteltua vaatia maatunnusten myöntämisen edellytykseksi rekisteröitymistä kansalliseen kaupparekisteriin tai vastaavaa menettelyä. Kaupan liitto pitää kannatettavana, että EU-jäsenmaiden kansallinen kilpailuoikeus säilyy mahdollisimman yhdenmukaisena. Kansalliset, EU-kilpailuoikeudesta poikkeavat erityissäännökset eivät tue sisämarkkinoiden kehitystä. Yhtenä eritysongelmana vähittäiskaupan kilpailulle voidaan nähdä maankäyttö- ja rakennuslaista ja erityisesti sen vähittäiskaupan suuryksikkösääntelystä (9a luku) johtuva markkinoille tulon ja siellä laajentumisen este. Työaikalaki ja sitä täydentävät yleisimmät työehtosopimusten määräykset eivät vastaa todellisuutta digitaalisilla markkinoilla. Työaikasääntelyn näkökulmasta sääntelytarpeet eroavat, jos kyseessä on digitaalisten sisältöjen/palvelujen kauppa digitaalisten kanavien kautta tai fyysisten tuotteiden/palvelujen kauppa digitaalisten kanavien kautta. Pelkästään digitaaliset toiminnot ovat monelta osin asiantuntijatyötä, joka on osaltaan hankalasti sijoitettavissa nykyiseen, kiinteään työntekopaikkaan ja tarkasti määriteltyyn työaikaan perustuvaan järjestelmään. Ratkaisuna voisi toimia työsuoritteista ja tuloksista käsin joh-

dettu työ. Kaupan liitto on kuvannut lausunnossaan, millaisia elementtejä tällaisessa järjestelmässä voisi olla. Kaupan työehtosopimuksen alaan kuuluvien tehtävien yleisenä haasteena voidaan nähdä se, että digitaaliset markkinat toimivat ympärivuorokautisesti ja kilpailussa korostuu mm. tuotteiden nopea saatavuus. Kansalliset tuottajavastuujärjestelmät (jätelain 48 §, Vna 527/2013, Vna 518/2013, Vna 528/2013) asettavat suomalaiset toimijat epäedulliseen kilpailuasetelmaan. Ulkomainen verkkokauppa ei ole nyky sääntelyn nojalla velvollinen osallistumaan Suomessa kuluttajapakkausten tuottajavastuujärjestelmän kustannuksiin. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (2007/159) edellyttää yksityisten terveydenhuollon palvelujen antajien liittyvän lain 14 §:ssä tarkoitettujen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ("Kanta-palvelut") käyttäjäksi, jos palvelun antajan potilasasiakirjojen pitkäaikais säilytys toteutetaan sähköisesti. Lainsäädäntö muuttaa pysyvästi Suomesta käsin toimivien yritysten kulurakenteita. Kun vastaavaa ei tapahdu kilpailijamaissa, vaikuttaa se väistämättä suomalaisten verkkokauppojen kilpailukykyyn.

Keskuskauppakamarin mukaan telealan sääntelyn osalta erityissääntelystä pitäisi pyrkiä yhä enemmän yleissääntelyyn, esimerkiksi pyrkien tietoyhteiskuntakaaren erityissäännöksistä yleiseen kilpailuoikeuteen ja kuluttajansuojaan. Tietoyhteiskuntakaaren 15 luku tulisikin käydä huolellisesti läpi ja kumota tarpeettomat säännökset ja säätää käyttäjien oikeuksista kuluttajansuojalaissa. Tekijänoikeuslainsäädäntöä on selkeytettävä siten, että elinkeinonharjoittajilla on todellinen mahdollisuus määrätä aineistonsa hyödyntämisestä myös tietoverkossa. Tekijänoikeuksista tulee sopia sopimusosapuolten välillä sopimusvapautta kunnioittaen ilman välikäsiä. Tiettyjen teoslajien osalta oikeuksien yhteishallinnointi ja -lisensointi voi olla perusteltua. Sopimuslisensoijärjestelmä sopii vain sellaisiin tarkoin rajattuihin erityistilanteisiin, joissa oikeuksien ja asiakkuuksien hallinnasta ei ole mahdollista sopia yksilöllisesti. Sen, miten tietty tekijänoikeusjärjestö hyväksytään sopimuslisensoijärjestöksi ja miten kyseisen järjestön tulee toimia, tulisi olla selkeästi ja läpinäkyvästi kirjattu lakiin. Sopimuslisensoin käyttö tulee rajoittaa vain tiettyihin tilanteisiin. Oikeuksien kollektiivihallinnoinnin sääntelyssä tulee ottaa huomioon sopijapuolten epätasapainoinen asema. Tekijänoikeuslain 28 §:n sisältyvän teoksen muuttamisoikeutta ja edelleen luovutus-oikeutta koskeva säännös tulisi kumota. Säännös aiheuttaa tarpeettomia tulkintaristiriitoja. Tekijänoikeuslaista puuttuu yleissäännös koskien työsuhdetekijänoikeutta. Työoikeuden perusperiaatteet tulisi ottaa huomioon myös tekijänoikeuslaissa. Tällaisiin periaatteisiin kuuluu, että työn tulokset kuuluvat työnantajalle, sillä työnantaja kantaa taloudellisen riskin harjoitettavasta toiminnasta. Tekijänoikeuslain 40 b §:n soveltamisalaa tulee laajentaa koko digitaaliseen toimintaympäristöön. Rajoittavasta kansallisesta lainsäädännöstä esimerkin tarjoaa postilaki, joka estää Postille muodostuneen osoiterekisterin sisältämien tietojen käyttämistä liiketoiminnassa. Kyseisten osoiterekisteritietojen kaupallisen luovutus-oikeuden laajentamista tulisikin harkita.

Kopiosto ry:n mukaan sopimuslisensoisääntelyn kehittämistä tulisi jatkaa joko alakohtaisilla erityissäännöksillä, kuten verkkotallennuspalveluja koskeva tekijänoikeuslain 25 I §, tai säätämällä muiden Pohjoismaiden tavoin myös yleinen, erilaisia massakäyttötilanteita koskeva sopimuslisensoisäännös.

Liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) mukaan digitalisaation ja automatisaation vaikutukset lainsäädäntöön tulisi huomioida vakuutus- ja vastuulainsäädäntöön liittyen, samoin kuin niiden vaikutus infrastruktuuriin ja sen suunnitteluun. Hankintalaki (348/2007) estää parhaiden digitaalisten käytäntöjen hankkimisen ja joissain tapauksissa myös kokeilemisen. Julkisen sektorin hankinnoissa olisi siirryttävä ostamaan palvelutasoa ja vaikutuksia sallien tuottajille vapaudet toteutustavan suhteen. Esimerkiksi T&K-hankintoja koskevaa säännöstä tulisi laajentaa siten, että valintaprosessi olisi vapaampi. Postilaisissa (415/2011) säädetystä postimarkkinoiden toimilupäsääntelystä tulee luopua, sillä se jopa estää todellista kilpailua postimarkkinoilla. Toimilupamenettely korvataan ilmoitusvelvollisuudella. Postilain yleispalveluvelvoitteen vaatimuksia tulee keventää ja tarkastella uudestaan. Postinumero- ja osoiterekisterityöryhmissä valmistellut lainmuutokset tulee tehdä. Postiyrityksille tulee säätää velvollisuus luovuttaa käyttöoikeus postinjakeluverkkoonsa syrjimättömin ehdoin. Muutokset postilakiin tulee toteuttaa toimimalla postidirektiivissä (2008/6/EY) säädettyissä kehyksissä. Tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 4 luvun televisio- ja radiotoiminnan ohjelmistotoimiluvista tulee luopua vuonna 2017 alkavan toimilupakauden päätyttyä. Ottaen huomioon sähköisen median meneillään oleva murros sekä jakelukapasiteetin käytön tehostuminen, nykyisenkaltaiselle elinkeinotoiminnan rajoittamiselle ei enää ole olemassa riittäviä perusteita. Muina säännöksinä LVM listaa lausunnossaan taksiliikennelain (217/2007), joukkoliikennelain (869/2009), lain kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä (693/2006), tiekuljetussopimuslain (345/1979), työsopimuslain (55/2001) ja tilaavastuulain (1233/2006).

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHDYn (LYHTY) mukaan tekijänoikeuksien täytäntöönpanon ja turvaamisen osalta tulisi ensinnäkin lisätä markkinoilla toimivien palveluntarjoajien omaa oikeudellista vastuuta ja roolia sisämarkkinoilla tapahtuvaa laittoman sisällön jakelua kohtaan. Suomessa tulisi ottaa mallia Tanskasta, jossa oikeudenhaltijoiden ja internetoperaattoreiden 2014 tekemän Code of Conduct -sopimuksen mukaan tuomioistuimen yhdelle internetoperaattorille antama estomääräys laitetaan kaikkien muidenkin internetoperaattoreiden toimesta täytäntöön viikon kuluessa. Olisi varmistettava, ettei luoda lainsäädännöllisiä tai -tulkinnallisia esteitä asioista sopimiselle. Tietosuoja sekä yksityisyyden suoja eivät saisi muodostua käytännössä esteeksi tällaiselle yhteistyölle eivätkä tekijänoikeuksien asianmukaiselle täytäntöönpanolle. Tietoyhteiskuntakaareissa on säädetty teletunnistetietojen saatavuudesta. Internetoperaattoreille olisi säädettävä velvollisuus säilyttää teletunnistetietoja muita kuin viranomaisia varten vähintään kolmen kuukauden ajan. Yleiseksi trendiksi on tullut se, että tunnetut piraattipalvelut jatkavat toimintaansa muuttamalla verkkotunnuksensa maajuuresta toiseen. Verkkotunnusten osalta olisi varmistettava se, että Viestintävirastolla on tarvittaessa mahdollisuus puuttua asiaan pikaisesti ja poistaa .fi-osoitteen verkkotunnusmerkintä tällaisissa tilanteissa. Vanhan verkkotunnuslain 11 §:n 1 momentin 1 -kohdan mukaan poliisilla tai syyttäväviranomaisella oli mahdollisuus pyytää tunnuksen sulkemista sen vuoksi, että on todennäköisiä syitä epäillä tunnusta käytettävän rikoksen tekemiseen. Nykyisen tietoyhteiskuntakaaren 169§ antaa Viestintävirastolle mahdollisuuden poistaa verkkotunnus vasta, jos tuomioistuin on lainvoimaisella päätöksellään kieltänyt tunnuksen käyttämisen. Tietoyhteiskuntakaaren vastuuvapauslausekkeita tulee selventää ja tarkentaa. Nykyinen alasottomenettely (notice and take down) ei ole riittävän tehokas, koska poistetut aineistot palaavat nopeasti takaisin palveluun. Toiminnon tulisi olla luonteeltaan pysyvämpi (notice and stay down). Laittomien internetpalvelujen ylläpitäjät laiminlyövät lähes poikke-

uksetta yleisen tiedonantovelvollisuutensa eli velvollisuutensa ilmoittaa nimensä ja yhteystietonsa. Tällaiseen laiminlyöntiin on voitava puuttua seuraamusuhalla.

MTV:n (MTV Oy ja Suomen Uutisradio Oy) mukaan nykyiset alkoholilain mainonnan rajoitukset ja kuvaohjelmalain luokitteluvälitteet voitaisiin poistaa lisäämällä itsesääntelyä. Nämä kansallisesti asetetut säännöt kohdistuvat pelkästään Suomessa toimiviin mediayhtiöihin eivätkä ulotu internetissä toimiviin kansainvälisiin toimijoihin. (Tietoyhteiskuntakaaren 211 §:n) kotimaisten ohjelmien tekstitysvelvoite on julkinen palvelu, josta MTV ei voi saada vastinetta markkinalta. MTV esittää, että kaupallisen toimijan julkisen palvelun velvoitteet korvattaisiin valtion radio- ja televisiorahastosta. Tekijänoikeuksien osalta on EU:n direktiivi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista on saatettava voimaan Suomen lainsäädännössä viimeistään 10. huhtikuuta 2016. Direktiivin aiheuttamia muutoksia ei implementoida nykyiseen tekijänoikeuslakiin, vaan tarkoitus on säätää uusi laki tekijänoikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista. MTV toivoo, että voimaansaattamisprosessin aikana tarkasteltaisiin Suomen kollektiivihallintojärjestelmää laajemmin. Suuri osa MTV:n havaitsemista epäkohdista on nostettu esille Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) selvityksessä ”Tekijänoikeusjärjestöt ja teosmarkkinoiden toimivuus”. Digitaalisten palveluiden ja sisältöjen kehittämiseksi ja tuottamiseksi on luotava uusia lisensointimalleja, joiden lähtökohtana tulisi olla hinnoittelun avoimuus, oikeuksien teknologianeutraalisuus ja sisällön tosiasiallinen käyttö. MTV esittää myös, että kollektiivihallintojärjestöille asetetaan yksi valvova viranomainen, esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallinto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että alan toimijoiden mukaan kuvaohjelmalaki asettaa kotimaiset toimijat epätasa-arvoiseen asemaan ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että laissa ei ole digitaalista liiketoimintaa suoranaisesti estäviä tai vaikeuttavia säännöksiä, mutta säännöksissä ei ole riittävästi kyetty ottamaan huomioon eikä ennakoidaan digitalisaation myötä tapahtunutta toimintaympäristön muutosta. Tarkoituksena on, että kuvaohjelmalain toimivuus arvioidaan ja mahdollinen uudistus toteutetaan EU:n AVMS-direktiivin uudistamista seuraavien lainmuutosten yhteydessä. Komissio antanee esityksen direktiivin uudistamiseksi keväällä 2016. Tilastolakia tulisi kehittää eteenpäin huomioiden digitalisaatiokehitys.

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n mukaan paikkaan ja aikaan sitoutumaton työ koskettaa huomattavasti enemmän asiantuntijatehtäviä ja niin sanottua suorittavaa työtä tehdään edelleen jossakin työnantajan osoittamassa tilassa. Muun muassa erilaiset työaikalain yö-, jakso- ja vuorotyötä koskevat lainkohdat sekä työehtosopimusten mukaiset tasoittumis- ja muut työaikajärjestelmät antavat jo nyt työnantajalle joustavat mahdollisuudet suunnitella työn teettäminen digitaalisen liiketoiminnan puitteissa ja työntekijälle hyväksyttävillä ehdoilla. Direktiivejä tilaajavastuusta, lähetetyistä työntekijöistä ja julkisista hankinnoista on kunnioitettava ja varmistettava, että yhteiseurooppalainen linjaus siitä, että työntekijään sovelletaan työntekomaan lakeja ja työehtosopimuksia, toteutuu myös silloin, kun varsinainen myyntitapahtuma tai tilaus tapahtuu jossain toisessa valtiossa tai valtioissa.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n mukaan ICT- ja erityisesti telemarkkina on saavuttanut sellaisen kypsyyssasteen, jossa raskaasta, tiettyyn toimintatapaan ja toimialaan sidotusta erityis-

sääntelystä on syytä siirtyä yleissääntelyyn. Tietoyhteiskuntakaaren telealan erityiset kilpailu- ja kuluttajansuojanormit on purettava ja siirryttävä soveltamaan kilpailulakiin, oikeustoimilakiin ja kuluttajansuojalakiin perustuvaa yleissääntelyä siltä osin kun EU-velvoitteista ei muuta johdu. Tietoyhteiskunnan palvelujen kuluttajasopimukset on voitava tehdä – kuluttajan niin halutessa – sähköisessä muodossa. Tietoyhteiskuntakaaren velvoite, että ”kuluttajasopimukset on tehtävä kirjallisesti” tulee poistaa. Tekijänoikeuspolitiikassa on edistettävä mahdollisuuksia suoraan sopimiseen sisällöistä. Kansallisen tason kollektiivihallinnon implementointi on toteutettava nopeasti. Alkuperäisen ja edelleen lähettämisen käsitteitä olisi selvennettävä. Digitaalisessa toimintaympäristössä on tarpeen saada kaikki oikeudet selvitettyä selkeästi ja nopeasti. Kaapeliverkkoon kohdistuva erityissääntely (siirtovelvoite ja siihen liittyvä tekijänoikeuslain 25 i §) haittaa sopimista ja saattaa johtaa tilanteeseen, jossa saman yleisön osalta korvaukset maksetaan kahden kertaan. Laittoman sisällön jakelun estämisestä aiheutuvat kustannukset kohdistuvat väärin. Kesäkuussa 2015 voimaan tulevan tekijänoikeuslain muutoksen myötä operaattorit joutuvat vastaamaan laittoman aineiston jakelun estomääräyksistä aiheutuvista kustannuksista ilman, että operaattoreilla on mahdollisuus saada niitä kaikissa tapauksissa varsinaiselta loukkaajalta. Kotitalousvähennys tulisi saada myös digitaalisten palvelujen käytöstä. Verotuksella voidaan kannustaa esimerkiksi sähköisten terveyspalvelujen ja muiden sähköisten palvelujen käyttämiseen, joista aiheutuu merkittäviä säästöjä yhteiskunnalle. Postilainsäädäntöä tulee uudistaa. Yleispalvelun vaatimuksia on arvioitava kuluttajien käyttäytymisen muuttuessa ja kirjemäärien vähentyessä radikaalisti. Lainsäädännön tulee turvata postin peruspalvelut, mutta postinjakelun velvoitteita ja lainsäädäntöä pitää sovittaa digitaalisen yhteiskunnan kehitykseen. Postitoimintaan kohdistuvaa erityissääntelyä tulee vähentää.

Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) mukaan PRH ei ole omalla toimialallaan tunnistanut säännöksiä tai käytäntöjä, jotka haittaisivat tai estäisivät digitaalista liiketoimintaa. PRH:n myöntämät immateriaalioikeudet kohdistuvat joko teollisesti käytettävään keksintöön (patentti), tavara tai palvelun tunnusmerkkeihin (tavaramerkki), tavaran ulkomuotoon (mallisuoja) tai yrityksen nimeen (toiminimi). PRH:n käsityksen mukaan nämä suoja muodot ovat tarpeen liiketoimintaan tehtyjen investointien suojaamiseksi laittomalta kopioinnilta, eivät liiketoiminnan esteitä. Näitä suojaumuotoja, erityisesti toiminimeä ja tavaramerkkiä voidaan ja tulee käyttää myös digitaalisessa liiketoiminnassa siihen tehtyjen investointien suojaamiseksi.

Sanoma Oyj:n mukaan kansalliset mainonnan rajoitukset ovat tyypillinen esimerkki siitä, että kotimainen sääntely heikentää verkkoympäristön kilpailuasetelmaa kotimaisten toimijoiden vahingoksi ja siten vaikeuttaa digitaalista liiketoimintaa. Käytännön sääntelyesimerkki on televisioon ja radioon sovellettava aikarajasääntely mietojen alkoholijuomien mainonnalle (alkoholilaki 33 § 2 momentti 8 kohta). Digitaalista liiketoimintaa vaikeuttaa tekijänoikeuslain 28 §, joka kieltää oikeuksien edelleen luovutuksen ja teoksen muuntamisen. Yleisradiolain 7 § on puutteellinen ja löyhä julkisen palvelun rajaus on digitaalista medialiiketoimintaa vähintäänkin vaikeuttava säännös. Yleisradiota ja sen tehtävää ei myöskään valvota riippumattomalla tavalla. EU:n sääntöjen markkinavaikutusten arvioinnista ei ole täysin sovellettu Suomessa.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tietovarantojen käyttöä on perustellusti rajattu, niiden sisältämien henkilötietojen vuoksi. Toisaalta nykyinen lainsäädän-

tö aiheuttaa turhia rajoitteita tietojen käytölle. Tietovarantoa koskevassa (erityis)laissa on usein rajattu käyttö vain yhteen tarkoitukseen tai laissa on rajattu tiedon käyttöä, vaikka tietty osajoukko tiedoista voisi olla laajemmin hyödynnettävissä. Kansalaisten omien potilas- ja terveystietojen omistajuus (mydata) ja mahdollisuus käyttää omia tietojaan terveyden ja hyvinvoinnin kaupallisissa älypalveluissa on epäselvä. TEM:in, STM:n ja OKM:n yhteisessä terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan strategian täytäntöönpanossa on käynnissä tai käynnistymässä useita toimenpiteitä, mm. selvitys yritystoimintaa haittaavista esteistä mukaan lukien lainsäädäntö. Käynnissä on sosiaali- ja terveydenhuollon tietovarantojen lainsäädännön kehitystyö tiedon toissijaisen käytön näkökulmasta.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry:n (SAK) mukaan työaikasääntelyn perimmäinen tavoite on työsuojelu. Lainsäädännön mahdollisen uudelleenarvioinnin tavoitteena ei tule olla yksinomaan uusien töiden mahdollistaminen juridisesti työaikasäännösten piiriin tavalla, joka mahdollisimman vähän haittaa digitaalisen liiketoiminnan kasvuedellytyksiä. Ensisijaisesti työaikasäännösten toimivuutta tulee tarkastella sillä perusteella, miten hyvin ne turvaavat käytännössä työntekijäasemassa olevien työaikasuojelun tavoitteet. Jatkossa tulee huolehtia digiajan työtekijöiden asianmukaisesta työaikakirjanpidosta, työvuorojen etukäteen määrittelemisestä ja tarpeellisista lepoajoista lomineen. Joissakin maissa on otettu käyttöön innovaatiotoiminnan edistämiseksi verohuojennus aineettomien oikeuksien lisensoinnista saatavasta tulosta (ns. IPR-boksi). SAK:n kanta on, että Suomen yleinen yhteisöverokanta (20 %) on kansainvälisesti verrattuna hyvin kilpailukykyinen eikä Suomella ole tarvetta IPR-boksille. Suomessa boksen päävaikutus menisi varsin suppealle joukolle, kun 20 suurinta yritystä vastaa noin 90 % palveluviennin rojalteista ja lisenssimaksuista. Boksit eivät edistä innovaatiotoimintaa tehokkaasti huonon kohdentuvuuden ja pitkän aikaviiveen johdosta.

Toimihenkilöjärjestö STTK:n (STTK) mukaan tulevaisuuden kehittämistarpeita on luultavasti työaikalaisissa, työturvallisuuslaissa ja muussa työsuojeluun liittyvässä lainsäädännössä. Mahdollisia uudistuksia on tehtävä kolmikantaisessa neuvottelussa. Aikuiskoulutuksen (laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta) ja muutosturvan kehittäminen (laki koulutuksen korvaamisesta, opintovapaalaki) ovat varmasti myös tulevaisuudessa kehittämisen tarpeessa. Digitaalisen liiketoiminnan lisääntyminen vauhdittaa rakennemuutosta. Täydennyskoulutus ja nykyisen työvoiman osaamisen nostaminen on tarpeen digitalisaatiossa. Esimerkiksi ammatillisesti suuntautuneilla korkeakoulututkintoon tähtäävät ohjelmat on voitava suorittaa myös työn ohessa tai oppisopimuksena työhön liittyen.

TARU-hankkeen mukaan olisi varmistettava, että sähköiseen allekirjoittamiseen ei ole lainsäädännöllisiä esteitä.

Innovaatorahoituskeskus Tekesin (Tekes) mukaan laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista rajaa tunnistamispalvelujen tarjoamisen kohdistumaan käytännössä vain henkilöihin, joilla on suomalainen henkilötunnus. Tämä aiheutuu mm. viittauksista väestötietojärjestelmän käyttöön henkilötietolähteenä. Suomalaisten tunnistuspalvelun tarjoajien liiketoiminnan skaalautuminen kansainvälisille markkinoille on tämän lain puitteissa tehty hankaksi. Pilvipalveluiden laajemman käyttöönoton sekä datan hyödyntämisen kannalta selkeät käy-

tännöt ja toimiva lainsäädäntö, muun muassa datan omistajuuden ja tietosuojan osalta, ovat tärkeässä asemassa. Henkilökohtaisen ”myDatan” lisäksi on keskeistä edistää yritysten välisen datan jakamiseen liittyvien uusien liiketoimintamallien löytämistä.

TeliaSonera Finland Oyj:n (TSF) mukaan tekijänoikeussääntelyssä olisi tarpeen alkuperäisen ja edelleen lähettämisen käsitteen uudelleenarviointi siten, että lähettäjäyritys voi yksiselitteisesti hankkia ja myöntää luvat omien lähetystensä jakamiseen teknologiariippumattomasti eri jakelukanavissa (tekijänoikeuslain 25f §, 25h § ja 25i §). Tietoyhteiskuntakaaren must carry -sääntely (227 §) olisi poistettava kokonaan tai vähintäänkin varmistettava, ettei jakelija joudu maksamaan tekijänoikeuskorvauksia lakiin perustuvan velvoitteensa toteuttamisesta. Aiemman sähköisen viestinnän tietosuojalain (tietoyhteiskuntakaaren 17 luku) säädösten osalta peruseriaatteena tulisi olla sama tietosuojan taso toisiaan vastaava palveluita käyttäville. Toimialakohtaiset kansalliset tietosuojanormit kohdistuvat pääosin vain Suomessa toimiviin yrityksiin. Toimialakohtainen kilpailusääntely (HVM) on perusteiltaan vanhentunut. Viestintäpalvelujen tarjonta on nykyisin globaalia ja kilpailutilanne on huomattavan erilainen kuin HVM-sääntelyä luotaessa 1990-luvulla. Tietoyhteiskuntakaaren kuluttajansuojaan ja sopimusoikeudellisiin velvoitteisiin liittyvät säännökset kohdistuvat kansallisiin toimijoihin ja ovat jäykistäviä (tietoyhteiskuntakaaren 108 §, 114 §, 128 §, 134 § ja 181 §). Kriittisen viestintäjärjestelmän sijainti (tietoyhteiskuntakaaren 283 §) on kansallista sääntelyä eikä yhteismitallinen globaalissa viestintäverkkoympäristössä. Sääntelyä valmisteltaessa kävi ilmi, ettei vastaavaa sääntelyä ole muissa tarkastelluissa maissa. Yleispalvelun sääntely on nykymuodossaan raskas ja asetetut velvoitteet kohdistuvat vain teleoperaattoreihin, vaikka yhteyksien saatavuudesta hyötyvät toimijat useilla toimialoilla ja yhteiskunta kokonaisuudessaan. Yleispalvelusääntelyn tarpeellisuutta tulisi aidosti harkita. Yleispalveluvelvoitteiden asettamisen tulisi olla poikkeuksellista ja rajoitettu vain tilanteisiin, joissa kaupallista palvelua ei ole lainkaan saatavilla. Ennen yleispalveluvelvoitteiden asettamista tulisi ensin arvioida, onko muilla vähemmän markkinoihin vaikuttavilla keinoilla mahdollista taata palvelujen saatavuus. Kotitalousvähennys olisi saatava digitaalisten palvelujen käytöstä. Esim. eHealth-palvelujen käyttöönottoa voisi parantaa alemmalla (arvonlisä)verokannalla ja kotitalousvähennyskelpoisuudella.

Tietosuojavaltuutetun mukaan henkilötietolaki sellaisenaan on ilmentymä My Data -ajattelusta. Tietosuojavaltuutettu huomauttaa, ettei tietosuojavaltuutettu ole toimivaltainen valvomaan julkisuuslain soveltamista. Julkisuuslainsäädännön ja sitä täydentävän erityislainsäädännön perusteella määräytyy oikeus saada tietoja viranomaisten asiakirjoista ja (henkilö)rekistereistä (vrt. EU:n julkisten tietoaineistojen uudelleen käyttöä koskeva PSI-direktiivi). Tietosuojavaltuutetun mukaan Suomeen tarvittaisiin yleinen tietoturvalaki. Viestinnän luottamuksellisuutta koskeva lainsäädännön, verkkovalvontahankkeen ja kansalaisten ja yritysten liike- ja ammattisalaisuuksien suojan on oltava tasapainossa.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n (TTVK) mukaan tekijänoikeuksien kansallisista kieltomääräyksistä säädetään Tekijäl 60 §:ssä. Suomessa tulisi ottaa mallia Tanskasta, jossa oikeudenhaltijoiden ja internetoperaattoreiden 2014 tekemän Code of Conduct -sopimuksen mukaan tuomioistuimen yhdelle internetoperaattorille antama estomääräys laitetaan kaikkien muidenkin internetoperaattoreiden toimesta täytäntöön viikon kuluessa. Tietoyhteiskun-

takaressa on säädetty teletunnistetietojen saatavuudesta. Internetoperaattoreille on säädettävä velvollisuus säilyttää teletunnistetietoja muita kuin viranomaisia varten vähintään kolmen kuukauden ajan. Yleiseksi trendiksi on tullut se, että tunnetut piraattipalvelut jatkavat toimintaansa muuttamalla verkkotunnuksensa maajuuresta toiseen. Verkkotunnusten osalta on varmistettava, että Viestintävirastolla on tarvittaessa mahdollisuus puuttua asiaan pikaisesti ja poistaa .fi-osoitteen verkkotunnusmerkintä tällaisissa tilanteissa. Vanhan verkkotunnuslain 11 §:n 1 momentin 1 -kohdan mukaan poliisilla tai syyttäväviranomaisella oli mahdollisuus pyytää tunnuksen sulkemista sen vuoksi, että on todennäköisiä syitä epäillä tunnusta käytettävän rikoksen tekemiseen. Nykyisen tietoyhteiskuntakaaren 169 § antaa Viestintävirastolle mahdollisuuden poistaa verkkotunnus vasta, jos tuomioistuin on lainvoimaisella päätöksellään kieltänyt tunnuksen käytämisen. Tietoyhteiskuntakaaren vastuuvapauslausekkeita tulee selventää ja tarkentaa. Nykyinen alasottomenettely (notice and take down) ei ole riittävän tehokas, koska poistetut aineistot palaavat nopeasti takaisin palveluun. Toiminnon tulisi olla luonteeltaan pysyvämpi (notice and stay down). Laittomien internetpalvelujen ylläpitäjät laiminlyövät lähes poikkeuksetta yleisen tiedonantovelvollisuutensa eli velvollisuutensa ilmoittaa nimensä ja yhteystietonsa. Tällaiseen laiminlyöntiin on voitava puuttua seuraamusuhalla.

AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry:n (Tuotos) mukaan ei ole tarvetta kasvattaa tekijänoikeutta koskevaa aineellisen puolen sääntelyä. Tekijänoikeuden lisensoinnin uusien muotojen tukeminen lainsäätäjän keinoin on sen sijaan tervetullutta. Joukkorahoituksen edellytyksiä tulee kehittää edelleen. Tietoyhteiskuntakaaren ja tekijänoikeuden täytäntöönpanon edellytysten parantamista koskevilta osin Tuotos viittaa Lyhdyn ja TTVK ry:n antamiin lausuntoihin.

Viestinnän Keskusliitto ry:n mukaan digitaalisilla markkinoilla mediarytykset ovat suoria kilpailijoita monikansallisille suuryrityksille. Kilpailuasetelmaan kotimaisten toimijoiden vahingoksi vaikuttavat ennen kaikkea kansalliset mainonnan rajoitukset, kuten televisioon ja radioon sovellettava aikarajasääntely mietojen alkoholijuomien mainonnalle (alkoholilain 33 §:n 2 momentin 8 kohta). Tekijänoikeuslainsäädännössä esteen digitaaliselle liiketoiminnalle muodostavat oikeuksien edelleen luovutusta ja teosten muuntamista koskevat kiellot (tekijänoikeuslain 28 §). Yleisen sopimusoikeuden soveltaminen mahdollisimman laajasti myös tekijänoikeudellisiin sopimuksiin edesauttaisi oikeuksien hyödyntämistä Digitaalista sisältöliiketoimintaa haittaa myös kustantajilta puuttuva, audiovisuaalisten teosten tuottajien oikeutta vastaava lähioikeussuoja. Puutteellisesti rajattu julkisen palvelun tehtävä yleisradiolaissa on yksi este digitaaliselle mediatoiminnalle. Tehtävän valvontaa ei myöskään ole järjestetty riippumattomaksi Yleisradion johdosta, jolloin EU:n asettamia sääntöjä markkinavaikutusten arvioinnista on niin ikään vaikea saada sovellettavaksi.

Julkisoikeuden professori **Tomi Voutilaisen** mukaan viranomainen voi luovuttaa henkilörekisteristä julkisia tietoja julkisuuslain (621/1999) mukaisesti lainmukaisiin käyttötarkoituksiin. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään edellyttänyt, että henkilötietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla pitää säätää erikseen laissa. Korkein hallinto-oikeus on päättänyt ratkaisussaan 2015:41 siihen, että teknisen käyttöyhteyden avaamisesta eri toimijoille pitää olla yksityiskohtaiset säännökset. Edellä selostettu tekniseen käyttöyhteyteen liittyvä sääntely on eurooppalaisittain tarkasteltuna vieras ja aiheuttaa esteen tietojen digitaaliselle hyödyntämiselle.

Yleisradio Oy toivoo, että Suomeen saataisiin (tekijänoikeuden) yleinen sopimuslissenssisäännös. Uusista palveluista sopimiseksi ei tarvitsisi säätää kyseiseen käyttötilanteeseen rajattua erityistä sopimuslissenssisäännöstä. Sopimuslissenssisäännösten laajentaminen lisää tekijänoikeuden yhteishallintojärjestöjen vaikutusvaltaa tekijänoikeusmarkkinoilla. Luottamuksen säilyttämisen edellytyksenä on järjestelmän läpinäkyvyyden lisääminen. Hinnoittelun on oltava läpinäkyvää ja sopimuslissenssivaltuuksien myöntämismenettelyn on oltava avointa. Lissenssi- ja sopimusehtoihin liittyvissä riitakysymyksissä tulisi voida hyödyntää vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä, minkä EU:n tekijänoikeuksien kollektiivihallinnointia koskeva direktiivi mahdollistaa.

3.4 Alemman tasoiset säädökset

Finnet-liitto ry:n (Finnet) mukaan Viestintävirasto on julkaissut kymmeniä pikkutarkkoja teknisiä ja hallinnollisia määräyksiä, joiden työryhmävalmistelu kuormittaa operaattoreita jatkuvasti, kun niitä uusitaan.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan liikenne- ja viestintäministeriön asetus autojen ja perävaunujen rakenteesta ja varusteista (1248/2002) 17§:ei mahdollista digitaalista taksamittaria. Tässä suhteessa lainsäädäntöä tulisi kehittää.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan PSI-direktiivi jättää mahdollisuuden olla perimättä irrotuskustannuksia sekä rohkaisee julkisen sektorin elimiä asettamaan asiakirjoja saataville hintaan, joka ei ylitä asiakirjojen jäljentämisestä ja jakelusta aiheutuneita kustannuksia. Tämä on linjassa myös maksuperustelain (150/1992) 6 §:n kanssa. Eri hallinnonalat säätelevät suoritteiden suuruutta omien asetusten kautta, jolloin esimerkiksi irrotuskustannusten maksuperusteita päivitetään ajankohtaiseksi säännöllisesti.

Julkisoikeuden professori **Tomi Voutilaisen** mukaan julkisessa hallinnossa on ollut havaittavissa kehitystä, jossa viranomaiset ovat ryhtyneet julkisen hallinnon tietojärjestelmien markkinasääntelijöiksi joko lainsäädännön tukemana tai ilman lainsäädäntöä. Arkistolaitos on antanut määräyksiä pysyvästi säilytettävien asiakirja-aineistojen vaatimuksista ja edellyttänyt, että asiakirjoja saa säilyttää sähköisessä muodossa pysyvästi ainoastaan arkistolaitoksen määrittämien kriteerien täyttämässä tietojärjestelmissä, jotka tulee sertifioida. Terveystieteiden tutkimuskeskus on tehnyt määräyksiä kansallisesta sähköisestä potilaskertomuksesta ja muista sähköisistä potilasasiakirjoista Kanta-arkistopalveluun liittyen. Tähän sillä on mahdollisuus, mutta määräykset pitäisi antaa viranomaisen nimenomaisina määräyksinä. Näin ei kuitenkaan ole menetely. Sekä arkistolaitoksen että THL:n määräykset ovat teknisiä eritelmiä ja ne ovat tosiasiallisesti sitovia, joten ne täyttävät EU:n direktiivissä 98/34/EY tarkoitetun teknisen määräyksen tunnusmerkistön. Määräyksiä ei ole notifioitu direktiivin mukaisesti.

3.5 Viranomaiskäytännöt

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom Ry:n (FiCom) mukaan digitalisaation kannalta haitalliseen viranomaiskäytäntöön on syytä puuttua tarvittaessa normien kautta. Suo-

messa maksullisten digitaalisten sisältöpalvelujen käyttö on muihin Pohjoismaihin verrattuna jäänyt vähäiseksi. Muissa Pohjoismaissa menestystekijä on ollut sisältöpalvelujen ja liittymien myynnin yhdistäminen. Jos pienikin muutos kanavapaketissa antaa oikeuden purkaa määräaikainen suurin kustannuksin rakennettu kiinteä laajakaistaliittymä, on ymmärrettävää, etteivät operaattorit halua sellaista riskiä ottaa.

Finanssialan keskusliiton (FK) mukaan viranomaiskäytännössä tulisi ottaa huomioon lain salilima mahdollisuus sopia asiakkaan kanssa käytettävä viestintäkanava. Maksupalvelulain mukaan asiakkaan kanssa tulee sopia aina viestintäkanavasta, jonka välityksellä asiakkaan ja pankin välinen viestintä hoidetaan. Finanssivalvonta ja etenkin kuluttajansuojaviranomaiset ovat kuitenkin edellyttäneet kirjallista viestintää sen mukaan, miten aktiivisesti asiakas on verkkopankkia kulloinkin käyttänyt huolimatta siitä, että muutoksista on informoitava asiakasta vähintään kaksi kuukautta ennen muutoksen voimaantuloa. Kilpailuviranomaisten tulkintakäytäntöjen tulisi olla yhdenmukaisia. Se, mikä on mahdollista muissa Pohjoismaissa esimerkiksi sähköisen tunnistamisen kehittämisessä, tulisi olla mahdollista myös Suomessa. Yhteisten standardien ja rajapintojen kehittämisen ja kilpailuoikeuden sallimien toimintamallien rajanvetoja tulisi selkiyttää. Uusien maksupalveluiden kehittämisessä tulee varmistaa eri toimijoiden välinen kilpailuneutraliteetti ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet myös luottolaitoksille. FK huomauttaa, että käteisen käytön vähentäminen on muissa Pohjoismaissa kansallinen tavoite. Suomessa Suomen Pankki ja tietosuojavaltuutettu ovat antaneet sellaisia kannanottoja, jotka jarruttavat tällaista kehitystä.

MTV:n (MTV Oy ja Suomen Uutisradio Oy) mukaan ongelma eivät ole pelkästään televisiolle asetetut tiukat velvoitteet, vaan myös velvoitteiden joustamaton valvonta. Valvovat viranomaiset kuten Viestintävirasto ja Kansallinen audiovisuaalinen instituutti eivät mahdollista markkinalle tarvittavaa joustavuutta, vaan tulkitsevat yleensä lait tiukimman mukaan.

Nokia Oyj:n mukaan henkilöverotuksen tulkintaan liittyy ongelmia:

- Pääomasijoituksen tulkitseminen henkilöverotuksen alaiseksi tuloksi. Työnantajan sijoitus saatetaan tulkita henkilöverotuksen alaiseksi tuloksi, jos henkilöllä olisi mahdollisuus valita myös irtisanoutumispaketti.
- Tukipalveluiden verotus. Työnantajan maksamat tukipalvelut alkavalle yritykselle tulkitaan henkilöverotuksen alaiseksi tuloksi, jos palvelua saadaan työsuhteen katkeamisen jälkeen.
- Emoyrityksen ja uuden yrityksen teknologian siirron verotus. Jos teknologiaoikeuksia siirretään verottajan mielestä alle markkinahinnan, voidaan transaktiota tarkastella henkilöverotuksen alaisena tulona. Emoyrityksen ja spin-off yrityksen välisiä transaktioita, kuten teknologiaoikeuksien siirtoa, tulisi verottaa kuten normaalia yritysten välistä liiketoimintaa eikä niin, että osapuolia tulkitaan työnantajaksi ja työntekijäksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että audiovisuaalisen kulttuurin edistämiseen käytettävän julkisen tuen myöntämistä koskevat perusteet ja käytännöt eivät sellaisenaan vaikeuta tai estä alan liiketoimintaa.

Sanoma Oyj:n mukaan maksuliikenteen uusien palvelumallien kehittäminen ja avoketjulaajentuminen edellyttää nykyisen lainsäädännön selkeyttämistä. Nykyisellään rajanveto luvanvaraisen maksupalvelun tarjoamisen ja ilman lupaa tapahtuvan sallitun toiminnan välillä on vaikeaselkoinen. Vaihtoehtoinen ratkaisu olisi täsmentää viranomaisohjeistusta siten, että tulkinnanvaraisuus ja vaikeaselkoisuus poistuvat. Kuluttajansuojan osalta kansallisen viranomaisen (KKV) tulkinnot ovat yleisesti ottaen tiukkoja, vaikka lainsäädäntö antaisi mahdollisuuksia myös muuhun. Asiakkuusmarkkinointiliiton selvitys (marraskuu 2014) KKV:n toiminnasta kuvaa yleisellä tasolla viranomaistoiminnan haasteita. Kilpailuoikeuden osalta KKV voisi tarkastella kilpailutilannetta ja markkinamäärittelyjä yhä rohkeammin vallitsevan, globaalin kilpailuasetelman näkökulmasta. Useitakin vuosia sitten erilaisiin olosuhteisiin soveltuneen oikeuskäytännön näkökulmasta tapahtuva tarkastelu ei enää välttämättä palvele tarkoitustaan. Viestintäliiketoiminnassa ja palveluissa yleisemminkin on kilpailu yhä useammin globaalia. Samalla analogisen ja digitaalisen toiminnan väliset rajat ovat hälvenneet. Tällä kehityksellä on merkittävä vaikutus siihen, miten useat markkinat tulisi määritellä kilpailuoikeudellisesti.

TeliaSonera Finland Oyj:n (TSF) mukaan kilpailuoikeuden osalta yrityskauppavalvonnan ja kilpailijoiden yhteistyön tarkastelun näkökulma markkinoiden arvioinnissa saattaa olla kansallinen, vaikka palveluntarjonta on yhä globaalimpaa. Perinteiset markkinamäärittelyt eivät tätä muutosta usein ota riittävässä määrin huomioon. Muillekin kuin yrityskauppajärjestelyille olisi tarvetta virallisille hyväksyntämenettelyille, kuten aiemmin käytössä ollut poikkeuslupamenettely. Käsittelyn määräajat nopeasti kehittyvillä markkinoilla olisivat tarpeellisia muissakin kuin yritysjärjestelyissä. (Viestintäviraston) huomattavan markkinavoiman analyysit sisältävät useita harkinnanvaraisia linjauksia markkinoiden rajauksesta ja markkinavoiman määrittelystä. Tämä johtaa varsin säännönmukaisesti valitusprosesseihin, jotka vievät resursseja kaikilta osapuolilta. Liikenneviraston ja ELY-keskuksen linjaukset, lupakäytäntö ja lupamaksut viestintäverkkojen sijoittamisessa tiealueille ovat esteinä viestintäverkkojen rakentamiselle. Ohjeet ovat ylimitoitettuja, lupaprosessit rakentamistoiminnan kannalta hankalan pitkiä ja perittävillä maksuilla vähennetään verkko-operaattorien investointihalukkuutta.

Viestinnän Keskusliitto ry:n mukaan kilpailuoikeudelliset säännökset eivät sinänsä toimi esteenä uusillekaan liiketoimintamalleille, mutta digitaalisen markkinan toimivuus saattaa edellyttää säännösten joustavampaa tulkintaa. Digitaalisen liiketoiminnan kannattavuus voi edellyttää uudentyyppistä laajentumista vertikaalisessa arvoketjussa.